

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Banská Bystrica

PROGRAM STAROSTLIVOSTI

CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE ŠPAČINSKO-
NIŽNIANSKÉ POLIA

2016 - 2045

Október 2015

1. Základné údaje

1.1 Kód územia: SKCHVU054

1.2 Príslušnosť k európskej sústave chránených území: Natura 2000

1.3. Kategória a názov územia

Príslušnosť k európskej sústave chránených území:Natura 2000

Kód územia: SKCHVU054

Kategória: Chránené vtáčie územie

Názov územia: Špačinsko-nižnianské polia

1.4. Platný právny predpis: Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR. č. 27/2011 Z.z. zo 1.2.2011, ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Špačinsko-nižnianske polia, účinná od 15.2.2011.

1.5 Celková výmera územia a výmera podľa funkčných plôch

Celková rozloha CHVÚ Špačinsko-nižnianské polia stanovená vyhláškou je 5534 ha. Spracovávaná výmera na základe vrstvy GIS ŠOPSR je 12155,62 ha. Po zapracovaní CHVÚ do databáz C - registra katastra nehnuteľností (KN), na ktorom ŠOPSR pracuje, bude možné zosúladiť GIS vrstvu s parcelným stavom.

Tabuľka č.1: Výmera v členení podľa druhov pozemkov.

druh pozemku	výmera v ha	Zastúpenie v %
orná pôda	11682,59	96,11
vinica	0,14	0,00
záhrada	8,15	0,07
ovocný sad	0,19	0,00
TTP	12,38	0,10
lesný pozemok	86,95	0,72
vodná plocha	62,95	0,52
zastavaná plocha a nádvorie	174,13	1,43
ostatná plocha	128,14	1,05
Spolu	12155,62	100,00

Výmery sú spracované podľa stavu katastra nehnuteľností k 1.5.2015.

Lesný pôdny fond tvorí na 98 % porastová plocha a na 2 % lesné pozemky bez lesných porastov.

1.6. Súčasný stav predmetu ochrany

1.6.1. Prírodné pomery

Geografická poloha a vymedzenie územia

CHVU Špačinsko-nižnianske polia sa nachádza v západnej časti SR, v Trnavskom kraji, v okresoch Trnava a Piešťany.

CHVU je vyhlásené ako rozsiahlejšie územie na Trnavskej tabuli pri Jaslovských Bohuniciach cca 2,5 km severovýchodne od Trnavy a 7 km juhozápadne od Piešťan. Hranice sú po obvode vymedzené približne územím obcí Brestovany, Bučany, Malženice, Jaslovské Bohunice, Paderovce, Radošovce, Veľké Kostofany, Dubovany, Veselé, Dolný Lopašov, Kátlovce, Dolná Dubová, Dolná Krupá a severne od Trnavy vedie hranica späť na Brestovany. Z územia CHVU je vyňaté zastavané územie obcí Špačince a Nižná, ktoré sa nachádzajú vo vnútri.

Územie CHVU tvorí severná a južná časť, ktoré sa spájajú v dĺžke necelého kilometra pri obci Dolné Dubové.

CHVU je dostupné smerom od Trnavy, Leopoldova a Piešťan z hlavných cestných ťahov vedúcich Považím (diaľnica D1 a cesta 1. triedy I/61). Cestné komunikácie prechádzajú aj priamo územím CHVU. Južnou časťou vedie cesta I/61 Trnava - Piešťany a cesty 2. triedy II/504 Trnava – Veľké Kostofany a II/550 Trnava - Dechtice, severnou časťou prechádzajú cesty 3. triedy do obce Nižná s napojením na cesty II/502, II/560 a II/504, ktoré spájajú obce po obvode územia CHVU.

V blízkosti CHVU v úseku Trnava - Piešťany vedie nadregionálna železničná trať Bratislava – Košice, v severnej časti regionálna trať Piešťany – Vrbové.

Klíma

CHVU je súčasťou teplej klimatickej oblasti, teplého, suchého okrsku s miernou zimou s teplotou v januári nad -3°C , s počtom letných dní nad 50. je priemerná ročná teplota $9,2^{\circ}\text{C}$, v januári $-2,0^{\circ}\text{C}$, v júli $18,9^{\circ}\text{C}$. Priemerný ročný úhrn zrážok 550 - 600 mm, v júli pod 60 mm, v januári 30 až 40 mm, absolútne mesačné maximum pod 200 mm. Počet dní so snehovou prikrývkou je menej ako 40, priemerná výšky pokrývky je 7,5 cm. Územie patrí k mierne inverzným polohám, podľa údajov z meteorologickej stanice Jaslovské Bohunice prevláda prúdenie vzduchu západné, severozápadné, východné s rýchlosťou 3 až 4 m/s a juhovýchodné o rýchlosti 4 až 5 m/s.

Geologické podmienky a formy reliéfu

V rámci regionálneho geologického členenia Slovenska (Vass, 1988) je CHVU súčasťou oblasti Vnútrohorské panvy a kotliny, jednotky Podunajská panva a podjednotky Trnavsko-dubnícka panva.

Podložie celého územia CHVU tvorí neogén – sivé a pestré íly, prachy, piesky, štrky, slojky lignitu, sladkovodné vápence a polohy tufitov (brodské, gbelské, kolárovske, volkovské a čečehovské súvrstvie. V nadloží sú kvartérne fluviálne a eolické sedimenty, v juhovýchodnej časti prevládajú fluviálne piesky, piesčité štrky až piesky v terasách s pokryvom spraší, sprašových hĺn alebo svahovín, v severozápadnej časti eolické spraše a piesčité spraše, vápnité sprašovitité a nevápnité sprašové hliny. V alúviách väčších tokov tvoria nadložie fluviálne sedimenty - nivné humózne hliny alebo hlinito-piesčité až štrkovito-piesčité hliny dolinných nív.

Územím Trnavskej tabule prebiehajú viaceré zlomové línie v smere juhozápad – severovýchod.

V rámci geomorfologického členenia SR (Mazúr, Lukniš, 1986) patrí CHVU do Alpsko-himalájskej sústavy, podsústavy Panónska panva, provincie Západopanónska panva, subprovincie Malá Dunajská kotlina, oblasti Podunajská nížina, celku Podunajská pahorkatina, podcelku Trnavská tabuľa.

Geomorfologické pomery charakterizujú negatívne morfoštruktúry Panónskej panvy, mierne diferencované morfoštruktúry bez agradácie. Reliéf v juhovýchodnej časti CHVU tvorí zvlnená rovina, ktorá smerom na severozápad prechádza do reliéfu nížinných pahorkatín. Nadmorská výška sa pohybuje od 150 do 215 m, územie sa dvíha severozápadným smerom k úpätiu Malých Karpát.

Z pohľadu prebiehajúcich morfogenetických procesov ide o stabilné územie, potenciálna náchylnosť na deformácie sa uvádza mierna. V rámci CHVU a v jeho okolia nie sú evidované aktívne ani stabilizované svahové poruchy a zosuvy.

Hydrologické pomery

Územie CHVU spadá do hlavného povodia Váhu. Ide o vrchovinno-nížinnú oblasť s dažďovo-snehovým typom režimu odtoku a akumuláciou v mesiacoch december – január, vysokou vodnatosťou vo februári až apríli, maximom v marci a minimom v novembri. Územie CHVU odvodňujú pravostranné prítoky Horného Dudváhu, ktoré pramenia na východných svahoch Malých Karpát (Chtelnička, Blava) a ich prítoky. Vodné toky tečú územím CHVU zo severozápadu na juhovýchod. Od severu sú to Lančársky potok, Lopašovský potok, Chtelnička, Blava, Dubovský potok a Krupský potok. Horný Dudváh tečie Považím východne od CHVU paralelne s riekou Váh, napojeniu bráni agradačný val. Ide o nížinný jednostranne vyvinutý vodný tok bez ľavostranných prítokov. Vybudovanou preložkou toku ústi v Siladiciach do Váhu. Križujú ho viaceré umelo vytvorené kanály.

Lokalita CHVU sa nachádza na rozhraní hydrogeologických regiónov: Kvartér Trnavskej pahorkatiny a Neogén Trnavskej pahorkatiny s určujúcim typom medzizrnovej priepustosti. Hydrogeologické pomery väčšiny územia charakterizuje mierna prietočnosť a hydrogeologická produktivita. Vysoká prietočnosť sa viaže na najsevernejšiu časť CHVU, kde prebiehajú tektonické línie a súvisiace hranice zvodnených kolektorov.

Pôdy

V rámci Trnavskej tabule, kde sa nachádza CHVU, sú zastúpené dva pôdne typy. V juhovýchodnej časti prevládajú čiernozeme kultizemné, lokálne modálne a erodované a regozeme typické karbonátové; zo spraší. V severozápadnej časti územia sú zastúpené hnedozeme kultizemné, lokálne modálne a erodované a regozeme typické karbonátové; zo spraší. Prevládajú pôdy hlinité, lokálne ílovito-hlinité, bez skeletu.

Pôdy v území sú mierne suché, s veľkou retenčnou schopnosťou a strednou priepustnosťou. Pôdy ohrozuje veterná a vodná erózia, riziko sa zvyšuje smerom k úpätiu Malých Karpát, kde sa potenciálna erózia zvyšuje na stredne silnú, lokálne až silnú.

Flóra

Podľa fyto geografického členenia (Futák 1984) spadá územie CHVÚ Špačinskonižnianske polia do oblasti panónskej flóry (*Pannonicum*), obvodu eupanónskej xerotermej flóry (*Eupannonicum*), okresu Podunajskej nížiny. Podľa fyto geografického vegetačného členenia (Atlas krajiny SR 2002) územie spadá do dubovej zóny, nížinnej podzóny, pahorkatinnej oblasti, okresu Trnavská pahorkatina a podokresu Trnavská tabuľa, v prípade severzápadného okraju CHVÚ do podokresu Podmalokarpatská pahorkatina.

Väčšina CHVÚ je dnes intenzívne využívaná na poľnohospodárske účely s prevažujúcim využívaním rozsiahlejších parciel na produkciu jednej kultúry. Diverzitu

krajiny spestrujú len vetrolamy, remízky a menšie lesné porasty. V CHVÚ takmer úplne chýbajú trávne porasty.

Fauna

Územie CHVÚ Dolné Pohronie podľa zoogeografického členenia (Atlas krajiny SR 2002) patrí do provincie stepí, panónskeho úseku.

V minulosti bolo územie významné pre hniezdenie dropa veľkého, ktoré tu bolo registrované ešte v sedemdesiatych rokoch minulého storočia (Ferianc 1977). Dnes však sa druh v území ani nevyskytuje v dôsledku jeho všeobecného ústupu na Slovensku.

Okrem sokola rároha je územie významné pre hniezdenie aj výskyt iných vzácných druhov vtáctva. Aktuálne tu v hniezdom období bol zaznamenaný napríklad výskyt krutohlava hnedého, strakoša kolesára, d'atľa hnedkavého a v roku 2014 aj páru sokola kobcovitého, ich hniezdo však dohľadované nebolo.

Vymedzenie a opis biotopov druhov

Jediným predmetom ochrany v území je sokol rároh (*Falco cherrug*). Pôvodnými hniezdnymi biotopmi sokola rároha sú stepi a lesostepi. Vo svete je druh viazaný na otvorenú stepnú krajinu, ktorá môže byť zalesnená a na skalné oblasti (kaňony, skaly). Vyskytuje sa od nížin a pahorkatín až po hornaté oblasti a náhorné plošiny (až do 4700 m.n.m.) (Orta et al. 2014). Na Slovensku hniezdi sokol rároh v nížinách a priľahlých pohoriach do 800 m.n.m. Hniezdne prostredie tvoria listnaté a zmiešané lesy, skalné steny, otvorená krajina kultúrnej stepi a lužné lesy (Chavko 2002). Na okrajoch lesných porastov alebo vo vetrolamoch obsadzuje aj hniezda iných druhov vtákov (myšiak lesný, bocian biely, bocian čierny, volavka popolavá, krkavce, vrany), ale prijíma aj hniezdne podložky a polobúdky. V minulosti hniezdil bežne na skalách (napr. na Devíne, Chernel ex Ferianc 1977), v kolónií volaviek (napr. Matoušek ex Ferianc 1977) či v hniezdach iných dravcov. V posledných dvoch desaťročiach bol vytlačený zo všetkých skalných hniezd sokolom sťahovavým. V súčasnosti sa adaptoval na kultúrnu krajinu, kde vyhľadáva solitérne stromy, stromoradia a poľné lesíky. Prevažná časť populácie Slovenska hniezdi v búdkach a táto situácia je dnes aktuálna aj v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia.

1.6.2. Stručný popis predmetu ochrany

Predmetom ochrany v chránenom vtáčom území Špačinsko-nižnianské polia je sokol rároh (*Falco cherrug*). Územie patrí medzi päť najvýznamnejších území pre tento druh na Slovensku.

V súčasnosti je v území zistený tretí najvyšší počet tohto druhu v rámci území vyhlásených pre jeho ochranu na Slovensku po CHVÚ Košickej kotlina a CHVÚ Ondavská rovina. Ochrana tohto druhu na Slovensku je pritom veľmi vysokou prioritou v rámci Európskej únie, keďže hniezdna populácia sokola rároha na Slovensku je druhá najvyššia v rámci EÚ po Maďarsku. Spolu s Maďarskou populáciou u nás hniezdi najvýznamnejšia populácia v rámci Európskej únie a jej úspešnosť závisí predovšetkým na manažmentových opatreniach ochrany prírody u nás.

1.6.3. Hodnotenie stavu predmetu ochrany, stanovenie priorit ochrany

Pri zhodnotení stavu predmetu ochrany sa vychádzalo z hodnotenia priaznivého stavu druhov, ktoré sú predmetmi ochrany v jednotlivých CHVÚ na základe dát z monitoringu z rokov 2014-2015. Pre potreby hodnotenia stavu druhu je potrebné zohľadniť nielen stav populácie, ale aj biotopov a miery ohrozenia, preto sa pri hodnotení kritérií populácie, biotopov a ohrozenia uvádzajú v programe starostlivosti v celom rozsahu. Pre zhodnotenie napĺňania

programu starostlivosti bude potrebné merať zmeny stavu druhov tými istými kritériami ako bol hodnotený ich stav v roku 2010-2012. Len takéto meranie stavu zabezpečí porovnateľné vyhodnotenie stavu pri neskoršom hodnotení. Z tohto dôvodu je nižšie uvedená pre predmet ochrany celá tabuľka hodnotenia priaznivého stavu v kapitole 1.6.3.1.

Stručné, súhrnné, celkové zhodnotenie stavu predmetu ochrany je uvedené v kapitole 1.6.3.2. a stanovenie cieľových stavov druhu je uvedené v kapitole 1.6.3.3. a osobitných záujmov u dotknutého druhu v kapitole 1.6.3.4.

1.6.3.1. Súčasný stav druhu

*1.6.3.1.1. Definovanie priaznivého stavu sokola rároha (*Falco cherrug*) v Chránenom vtáčom území Špačinsko-nižnianske polia*

Rozšírenie druhu v CHVÚ Špačinsko-nižnianské polia:

V súčasnosti na celom území Slovenska hniezdi spolu 40 – 45 párov. Z toho na západnom Slovensku hniezdi asi 70 % a na východnom Slovensku 30 % párov. V CHVÚ bolo hniezdenie sledované od roku 1999. Po strate potravnjej a hniezdnej ponuky v Malých Karpatoch došlo po roku 2000 k postupnému presťahovaniu párov najmä do Trnavskej pahorkatiny a Podunajskej nížiny (Chavko 2010). Sokoly rárohy prijali ponuku na nových hniezdiskách v nížinách, kde boli nainštalované búdky na stožiaroch VVN. V súčasnosti hniezdi 95 až 100% párov v búdkach na stožiaroch v agrocenózach (Chavko 2010).

V CHVÚ bolo v súčasnosti zaznamenané hniezdenie 3 párov a ďalšie páry hniezdili v tesnej blízkosti hranice CHVÚ.

V poslednom období okrem nepriaznivých klimatických pomerov ohrozujúcich hniezdnú úspešnosť dochádza aj k značnej degradácii hlavne potravných biotopov a to dosledkom environmentálne nevhodných postupov obhospodarovania krajiny. Hlavné príčiny sú: veľkoplošná prevažujúca výsadba nevhodných plodín (kukurica), intenzívne rozorávanie veľkého percenta plôch v dlhom časovom rozmedzí, používanie nevhodných chemických látok a hnojív a zánik väčšiny plôch trvalých trávnych porastov. Intenzifikácia poľnohospodárstva je v území značne degradujúca, pretože dochádza aj k rozorávaniu prechodových trávnych pásov na okrajoch ciest (často až po asfaltový povrch). Takéto intenzívne rozorávanie okrajov alejí často vedie k ich samotnému vysychaniu a zároveň minimalizuje možnosť prežitia drobných zemných cicavcov ako základnej potravy sokola rároha. Navyše spolu s rozorávaním posledných zvyškov trávnych porastov hrá veľmi nepriaznivú rolu aj intenzívne používanie chémie a to vrátane rodenticídov, najmä nekontorolovateľné trávenie hrabošov a chrčkov, ktorej používanie môže byť pre ochranu sokola rároha v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia kritické.

Okrem toho v CHVÚ dochádza k významnému nárastu vyrušovania pri športovorekreačných činnostiach, výkone práva poľovníctva, ktoré nie sú vo všeobecnosti usmerňované environmentálnymi pravidlami a podmienkami. V CHVÚ a okolí bolo zaznamenaných viac prípadov nezákonného odstrelu dravých vtákov, ako i nálezy otrávených návnad (archív RPS). Tieto faktory majú do značnej miery dopad na celkovú diverzitu živočíchov. Bol tiež zaznamenaný extrémny pokles výskytu drobných zemných cicavcov, najmä druhov *Cricetus cricetus* a *Microtus arvalis*, ktoré majú zásadný význam v potrave sokola rároha. Z tohto dôvodu sa existujúce páry adaptovali najmä na lov holubov najmä na *Columba livia* f. *domestica*, ktorých zastúpenie v potrave predstavuje viac ako 60 % koristi (Chavko unpubl.). Je, preto nepravdepodobné, že sokol rároh bude pri tejto potravnjej ponuke dosahovať dlhodobejšie pozitívnejší trend vývoja populácie. Nedostatok drobných zemných cicavcov najmä v mimohniezdnom období má značný negatívny dopad na stabilitu zimovania v domovskom okrsku.

Potenciálne hrozby:

- a) Degradácia a strata hniezdnych biotopov
- nárast miery vyrušovania ovplyvňuje obsadenosť hniezdísk
  - nekontrolované odstraňovanie nelesnej drevnej vegetácie, najmä vetrolamov (štiepkári, odbchodníci s palivovým drevom)
  - nezákonná likvidácia viacerých druhov vtákov významných staviteľov hniezd
- b) Degradácia a strata potravných biotopov
- cielené a nekontrolované trávenie kľúčových druhov koristi (chrčok, hraboš)
  - skoré zaorávanie a dlhodobé ponechávanie sterilných oráčín na prevažnej časti CHVÚ
  - veľkoplošné pestovanie environmentálne nevhodných poľnohospodárskych plodín
  - zaorávanie a likvidácia trávnych plôch okolo ciest a vetrolamov
  - obhospodarovanie spôsobujúce stratu prirodzenej diverzity drobných zemných cicavcov
  - nízky podiel pestovania viacročných krmovín
  - negatívne dopady chemického ošetrovania a hnojenia rastlín na biodiverzitu
- c) Vyrušovanie na hniezdnych lokalitách
- neobmedzený výkon práva poľovníctva počas hniezdneho obdobia, rôzne druhy športovorekreačných činností
  - nezákonný odstrel aj na hniezdiskách sokola rároha
- d) Priama mortalita
- zástrely dospelých jedincov najmä v priebehu jesenného a zimného obdobia
  - nezákonné vykladanie otrávených návnad na odpočinkových stanovištiach a zimoviskách
  - otravy spôsobené nekontrolovanou aplikáciou chemických prípravkov v rozpore s predpismi na ich aplikáciu
  - úhyny a zranenia na neošetrených konzolách 22 kV elektrických vedení

2. Definovanie podmienok stavu: *Falco cherrug*

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A Dobry	B priemerny	C nepriaznivý
1.1. Veľkosť populácie	V CHVÚ hniezdi pravidelne viac ako 4 páry	V CHVÚ hniezdi pravidelne 2 – 4 párov	V CHVÚ hniezdi nepravidelne menej ako 2 páry
1.2. Populačný trend	Populácia rastúca o viac 20 % za obdobie 5 rokov	Populácia je za obdobie 5 rokov stabilná alebo osciluje $\pm 20\%$	Trend vývoja populácie je za obdobie 5 rokov klesajúci o viac ako 20 %
1.3. Areálový trend	Areál je stabilný a rozkladá sa na území všetkých hniezdísk v CHVÚ od roku 1999, alebo sa zväčšuje 30 %	Areál je stabilný alebo osciluje $\pm 30\%$ a rozkladá sa na území všetkých hniezdísk v CHVÚ od roku 1999	Areál je nestabilný a v CHVÚ sa rozkladá na území menšom ako 40 % zaznamenaných hniezdísk alebo sa znižuje

biotop	1.4. Význam medzidruhových interakcií	V dosahu viac ako 50 % párov sú pasienky s aktívnou populáciou sysľa pasienkového. Viac ako 50 % párov využíva aj prirodzené hniezda postavené inými druhmi vtákov	V dosahu 30 – 50 % párov sú pasienky s aktívnou populáciou sysľa pasienkového. 20 – 50% párov využíva prirodzené hniezda postavené inými druhmi vtákov	Menej ako 30 % párov má v dosahu pasienky s aktívnou kolóniou sysľa pasienkového. Menej ako 20 % párov využíva prirodzené hniezda postavené inými druhmi vtákov
	2.1.Hniezdny biotop	Viac ako 50 % párov hniezdi v prirodzených hniezdach v pôvodných biotopoch a ostatné páry hniezdia v búdkach, alebo v umelých hniezdach	20 – 50 % párov hniezdi v prirodzených hniezdach v pôvodných biotopoch a ostatné páry hniezdia v búdkach, alebo v umelých hniezdach	V prirodzených hniezdach a v pôvodných biotopoch druh nehniezdi, v búdkach v náhradných biotopoch hniezdi menej ako 3 páry
	2.2. Potravný biotop	Štruktúru potravných biotopov tvorí viac ako 40 % TTP z ktorých viac ako 30 % je obývaných sysľom pasienkovým	20 – 40 % potravných biotopov tvorí TTP, z ktorých 20 – 30 % je obývaných sysľom pasienkovým	Menej ako 20 % potravných biotopov tvorí TTP, na ktorých je menej ako 20 % obývaných sysľom pasienkovým
	2.3.Biotopy počas zimovania	V potravných teritóriách v jesennom a zimnom období viac ako 70 % biotopov tvoria nepoorané plochy a strniská	V potravných teritóriách v jesennom a zimnom období 60 – 70 % biotopov tvoria nepoorané plochy a strniská	V potravných teritóriách v jesennom a zimnom období menej ako 60 % biotopov tvoria nepoorané plochy a strniská
Ohrozenia	3.1. Priame ohrozenie druhu	V CHVÚ nedochádza k priamemu úmyselnému usmrcovaniu sokolov (napr. odstrel, otravy a vykrádanie). V potravných teritóriách nedochádza k úhynom živočíchov v dôsledku nevhodného používania chemických prípravkov na ochranu poľnohospodárskych plodín	V CHVÚ dochádza ojedinele k úmyselnému usmrcovaniu (napr. odstrel, otravy a vykrádanie). V potravných teritóriách ojedinele dochádza k úhynom živočíchov v dôsledku nevhodného používania chemických prípravkov na ochranu poľnohospodárskych plodín (ojedinele = 1 prípad za 5 rokov)	V CHVÚ dochádza k usmrcovaniu (napr. odstrel, otravy a vykrádanie). V potravných teritóriách pravidelne dochádza k úhynom živočíchov v dôsledku nevhodného používania chemických prípravkov na ochranu poľnohospodárskych plodín. (viac ako 2 prípady za 5 rokov)
	3.2.Nepriame ohrozenie druhu	V CHVÚ je ošetrovaných zábranami viac ako 80 % nadzemných 22 kV konštrukcií, na loviskách sa neaplikujú chemické látky na hubenie drobných zemných cicavcov	V CHVÚ je ošetrovaných zábranami 60-80% 22 kV konštrukcií, na loviskách sa aplikujú chemické látky na hubenie drobných zemných cicavcov len pri kalamitnom premnožení predpísaným spôsobom	V CHVÚ je ošetrovaných zábranami menej ako 60% 22 kV konštrukcií el.vedenia, na loviskách sa priebežne aplikujú chemické látky na hubenie drobných zemných cicavcov
	3.3. Ohrozenia hniezdných biotopov	Úspešnosť hniezdení nebola ovplyvňovaná vyrušovaním viac ako u 90 % párov za obdobie 3 rokov	Úspešnosť hniezdení nebola ovplyvňovaná vyrušovaním u 80 – 90 % párov za obdobie 3 rokov	Úspešnosť hniezdení bola ovplyvňovaná vyrušovaním u viac ako 80 % párov za obdobie 3 rokov

3.4. Ohrozenia potravného biotopu	Podiel nevhodných kultúr (kukurica, slnečnica a tabak) a rozoraných plôch a používanie chemických látok neohrozujú potravnú ponuku na viac ako 30 % výmery PPF v CHVÚ	Podiel nevhodných kultúr (kukurica, slnečnica a tabak) a rozoraných plôch a používanie chemických látok neohrozujú potravnú ponuku na 30 – 40 % výmery PPF v CHVÚ	Podiel nevhodných kultúr (kukurica, slnečnica a tabak) a dlhodobých rozoraných plôch a používanie chemických látok ohrozujú potravnú ponuku viac ako na 40 % výmery PPF v CHVÚ
--------------------------------------	---	---	--

Vyhodnotenie stavu (body): obdobie 2010 – 2012

Kritérium		Stav*	Váha (0-3)	Dosiahnutá hodnota (Stav x váha)
P	1.1. Veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Areálový trend	2	2	4
	1.4. Medzidruhové interakcie	1	3	3
B	2.1. Hniezdny biotop	1	3	3
	2.2. Potravný biotop	1	3	3
	2.3. Biotopy počas zimovania	1	3	3
O	3.1. Nepriame ohrozenia populácie	1	2	2
	3.2. Priame ohrozenia populácie	1	3	3
	3.3. Ohrozenie hniezdného biotopu	3	3	9
	3.4. Ohrozenie potravného biotopu	1	3	3
Dosiahnutá hodnota spolu:				41
Maximálna možná hodnota ($\sum$ váh x 3):				93

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Percentá:

A dobrý	B priemerný	C Nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
		45 %

Celkové zhodnotenie:

Dosiahnutá hodnota 41 bodov, 44 %, poukazuje na **nepriaznivý stav** populácie sokola rároha v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia. Populačné kritériá po vyhodnotení obdobia rokov 2010 – 2012 vykazujú priemerné hodnoty (resp. nepriaznivé v prípade medzidruhových interakcií). Väčším problémom ako samotné populačné kritériá je však hodnotenie ostatných kritérií, ktoré vyvoláva otázky ohľadne dlhodobého udržania populácie v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia ak sa ich stav nezlepší.

V poslednom období okrem nepriaznivých klimatických pomerov dochádza k značnej degradácii najmä potravných biotopov v dôsledku environmentálne nevhodných postupov

obhospodarovania krajiny. Spôsoby a rozsah obhospodarovania majú kľúčový dopad na priaznivý stav biotopov CHVÚ. Je to hlavne veľkoplošná prevažujúca výsadba nevhodných plodín (kukurica), intenzívne rozorávanie, veľké podiel pozemkov s používaním nevhodných chemických látok a hnojív a napokon aj zánikom väčšiny plôch trávnych biotopov v agroecénózach. Tieto faktory majú do značnej miery dopad na celkovú diverzitu živočíchov. Bol zaznamenaný extrémny pokles výskytu drobných zemných cicavcov, ktoré majú rozhodujúci význam v potrave sokola rároha. Z tohto dôvodu sa existujúce páry sice adaptovali na lov holubov najmä na *Columba livia* f. *domestica*, ktorých zastúpenie v potrave predstavuje viac ako 60 % koristi. Je však málo pravdepodobné, že sokol rároh bude pri tejto neprírodzenej koristi v potravnnej ponuke dlhodobejšie udržiavať prijateľný trend vývoja populácie. Nedostatok drobných zemných cicavcov najmä v mimo hniezdnom období má značný negatívny dopad aj na stabilitu zimovania párov v ich domovských okrskoch. Zásadným problémom straty priaznivého stavu sokola rároha sú predovšetkým neprijateľné postupy poľnohospodárskych činností. Opätovný návrat druhu si bude vyžadovať najmä dôsledné uplatňovanie pomerne zložitých manažmentových opatrení, uplatňovanie agroenvironmentálnych schém, realizáciu reštitúcie systa pasienkového a zlepšenie vymožitelnosti práva prípadov nezákonného odstrelu a trávenia v potravných biotopoch druhu.

1.6.3.2. Stav druhov vtákov a ich biotopov na ochranu ktorých sa vyhlasuje CHVÚ

Hodnotenie stavu vtákov vychádza predovšetkým z monitoringu vtáctva a stavu ich populácie v CHVÚ v rokoch 2010-2012 ak nie je uvedené inak.

1.6.3.2.1. Sokol rároh (Falco cherrug)

Stav veľkosti populácie sokola rároha sa v CHVÚ podľa aktuálnej definície priaznivého stavu hodnotí stupňom B ako priaznivý, priemerný stav, rovnako ako populačný trend a areálový trend. V prípade kritéria pre populáciu – medzidruhových interakcií - je však už hodnotenie horšie a to na stupni C – nepriaznivý stav.

Ako nepriaznivý je hodnotený aj stav kritérií týkajúcich sa biotopov hniezdenia, potravných biotopov a biotopov počas zimovania. U všetkých týchto kritérií je ich stav hodnotený stupňom C.

1.6.3.3. Cieľový stav druhu

Cieľový stav druhu bol určený na základe významu druhu pre zachovanie populácie druhu na Slovensku, resp. v sústave CHVÚ, podľa dosiahnuteľnosti cieľu.

1.6.3.3.1. Cieľový stav druhu sokol rároh (Falco cherrug)

Veľkosť populácie sokola rároha v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia je v súčasnosti tretia najvyššia čo sa týka území, kde je druh predmetom ochrany

Vzhľadom ku významu populácie tohto druhu v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia a vzhľadom k tomu, že v súčasnosti je celkový stav druhu hodnotený v CHVÚ stupňom C (nepriaznivý) by mali byť prijaté opatrenia na zlepšenie stavu biotopov, ktoré by minimalizovali riziko poklesu populácie sokola rároha v CHVÚ. Vzhľadom ku jeho celkovej vzácnosti totiž akýkoľvek ďalší pokles môže znamenať jeho úplné vymiznutie z územia. Preto je cieľom, aby na konci realizácie programu starostlivosti bol stav druhu v území klasifikovaný aspoň stupňom B ako priemerný, priaznivý stav a populačné kritériá boli klasifikované rovnako aspoň stupňom B ako priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.4. Osobitné záujmy

1.6.3.4.1. Osobitné záujmy u druhu sokol rároh (*Falco cherrug*)

V prípade sokola rároha je priamym osobitným záujmom jeho chov na sokoliarske účely. Vzhľadom ku prísnej legislatíve a kontrole hniezdísk však v súčasnosti v tejto súvislosti neexistuje v území priame ohrozenie v dôsledku vykrádačania hniezd. Je však potrebné mať toto ohrozenie na zreteli, keďže sa môže týkať vykrádačov z územia mimo Slovenskej republiky. Vzhľadom ku úbytku populácie tohto druhu mimo Európskej únie (aj v Rusku) sa tak môže zamerať pozornosť nelegálneho obchodu na získanie mláďat tohto ceneného dravca aj na krajiny v rámci EÚ.

V súčasnosti sú nepriamo dotknuté záujmy distribučných spoločností elektriny, keďže väčšina hniezd je dnes v CHVÚ u sokola rároha umiestnená na elektrických stĺpoch. Obmedzenia vyplývajúce priamo z umiestnenia hniezd pre distribučné spoločnosti z dôvodu ochrany sokola rároha sú však minimálne a dajú sa riešiť včasným rokovaním a dohodnutím detailov. Viac náročným sú zvýšené finančné nároky na osadenie zábran proti kolíziám a sadaniu vtáctva na stĺpy 22 kV vedenia.

Okrem toho môžu byť nepriamo dotknuté aj záujmy právnických a fyzických osôb aktívnych v poľnohospodárstve, keďže v súčasnosti je hospodárenie v CHVÚ intenzívne a pre dlhodobé udržanie sokola rároha bude potrebné aspoň v časti CHVÚ zmeniť dnes zaužívaný spôsob hospodárenia na menej intenzívny, čo môže vyvolať finančné nároky na dotknutých podnikateľov.

V menšej miere ochranou sokola rároha môžu byť dotknuté aj záujmy chovateľov holubov. V súčasnosti však v sídlach v okolí CHVÚ (napríklad Trnava) existujú veľké populácie divožijúcich holubov (*Columba livia*), ktoré sú základňou potravy sokola rároha, preto dopad na samotných chovateľov holubov je len okrajový. Navyše zvýšením prirodzenej potravnnej ponuky (sýse, chrčky, drobné zemné cicavce) sa tento potenciálny konflikt len zníži.

1.6.4. Hodnotenie ďalších osobitných záujmov ochrany prírody a krajiny v území

Územie CHVU sa neprekrýva so žiadnym chráneným územím inej kategórie v zmysle zákona NR SR č. 543/2002 Z. z..

Najbližším chráneným územím je Chránená krajinná oblasť Malé Karpaty a Chránené vtáčie územie SKCHVU014 Malé Karpaty situované severovýchodne od hraníc CHVU Špačinskonižnianske polia.

V rámci územného systému ekologickej stability nie sú na území CHVU vymedzené žiadne prvky.

1.7. Výsledky kompletného zisťovania stavu lesa

Lesný pôdny fond je obhospodarovaný podľa Programov Starostlivosti o Lesy (PSL), prípadne Lesných hospodárskych plánov (LHP). V nasledujúcej tabuľke je prehľad platných PSL (LHP).

Názov PSL pre Lesný celok (LHP)	Platnosť PSL (LHP)	Výmera PSL (LHP) v CHVÚ
DECHTICE	2009 - 2018	75,44
HLOHOVEC	2008 - 2017	1,45
CHTELNICA	2013 - 2022	8,39
Spolu		85,29

Rozdiel oproti výmere LPF v súčasnom KN je spôsobený stavom C-KN v čase vyhotovenia PSL (LHP).

Zastúpenia kategórií lesa sú v nasledovnej tabuľke.

Kategória lesa	Písmeno kategórie	Kategória	%
H		85,29	100
O			
U			
Spolu		85,29	100

V porastoch prevažujú stanovištné pôvodné dreviny typické pre dominantný 2. vegetačný stupeň. V menšej miere sú zastúpené stanovištia tvrdých lužných lesov s JS a CR a prechodných lužných lesov využívaných na intenzívne pestovanie klonov topoľa amerického. Zastúpenie drevinou v porastoch CHVU je v nasledujúcej tabuľke.

Drevina	CR	DZ	AG	JS	TI	HB	JH	TR	BO	LM	JL	DC	VB	JP	BR	SC
%	62,93	11,08	7,21	6,60	3,41	2,13	2,07	1,58	1,23	0,82	0,35	0,22	0,17	0,15	0,03	0,02

. Veková štruktúra porastov po vekových triedach je spracovaná v nasledujúcej tabuľke.

Vek v rokoch	0-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120
Zastúpenie v %	1	17	2	22	54	4

2. Socioekonomické pomery (využívanie územia a jeho okolia), pozitívne a negatívne faktory

2.1. Historický kontext

Chránené vtáčie územie Špačinsko-nižnianske polia je umiestnené v Podunajskej pahorkatine na Trnavskej tabule, ktorá bola historicky významným loviskom sokola rároha hniezdiacich v Malých Karpatoch. Z dôvodu posunu hniezdísk z Malých Karpát (hlavnými príčinami bolo vyrušovanie v Malých Karpatoch a vyťaženie lesných porastov na hniezdiskách) do oblasti Podunajskej pahorkatiny na prelome 20.-teho a 21.-teho storočia sa okrem zachovania lovísk stalo územie Trnavskej tabule v okolí Špačiniac a Nižnej významným aj pre hniezdenie tohto vzácneho vtáčieho druhu.

Z pohľadu krajinej štruktúry prešlo CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia v predchádzajúcom storočí významnou zmenou. Ešte v roku 1950 prevažovala v CHVÚ mozaikovitá poľnohospodárska krajina rozparcelovaná na úzke, dlhé parcely, ktorá poskytovala významne väčšie potravné podmienky pre prežitie predmetu ochrany v rámci jeho potravných teritórií ako dnešné scelé rozľahlé lány s preferenciou niekoľkých málo poľných kultúr.

2.2. Stručný opis aktuálneho stavu

Poľnohospodárstvo

Územie CHVÚ sa poľnohospodársky využíva na 99% ako orná pôda. Na 1% poľnohospodársky využívanom území sa nachádzajú trvalé trávnaté porasty, prípadne sady a záhrady.

Lesné hospodárstvo

Lesný pôdny fond zaberá len necelé 1 % územia CHVU. Vzhľadom na vekovú štruktúru porastov významná časť z nich vstupuje prípadne je v rubnom veku. Napriek nevýraznému podielu v CHVU je ich úspešná obnova a stanovištne vhodná drevinová skladba dôležitá pre zachovanie a kvalitu tohoto biotopu pre inak dominantne poľnohospodársky využívanú krajinu.

Rekreácia a šport

CHVU sa nachádza v poľnohospodárskej krajine, kde nie je vyšší prírodný potenciál pre rozvoj cestovného ruchu. Na území CHVU nie sú evidované športové a rekreačné zariadenia a plochy, turistické trasy ani cyklotrasy. V okolí CHVU je rekreácia a turistika viazaná predovšetkým na pohorie Malých Karpát a kultúrne pamiatky. Pre rekreačné účely a rybolov sa využívajú vodné nádrže a rybníky.

V ďalšom období je však plánovaný nárast cyklistických trás v území, čo môže mať potenciálne negatívny vplyv na prednet ochrany územia.

Poľovníctvo

Územie CHVÚ sa nachádza z väčšej časti v poľovnej oblasti M IV. Trnavsko-piešťanskej s hlavným zastúpením malej zvery a okrajovo aj v poľovnej oblasti S II. Malé Karpaty so srnčou poľovnou zverou. Územie CHVÚ je súčasťou 17-tich poľovných revírov.

Ťažba nerastných surovín

Územie CHVU je preskúmané značným počtom ložiskových a inžiniersko-geologických vrto. Do južnej časti zasahuje rozsiahle prieskumné územie Trnava pre horľavý zemný plyn (NAFTA a. s. Bratislava, platnosť 2014 až 2018).

Priamo v území CHVU sú situované výhradné ložiská zemného plynu, všetky sú sústredené v juhovýchodnej časti medzi obcami Špačince a Jaslovské Bohunice. Ložisko Špačince (prevádzkovateľ neurčený) sa nachádza cca 200 m východne od obce, má určený dobývací priestor, využívanie ložiska bolo zastavené. Ložisko Špačince – Bohunice (prevádzkovateľ neurčený) tvoria dve lokality s určeným dobývacím priestorom cca 1 – 1,5 km západne od Jaslovských Bohunic, dobývanie ložiska sa zatiaľ nezačalo. Medzi Špačincami a Jaslovskými Bohunicami je ložisko Špačince (NAFTA a. s. Bratislava) s vydaným osvedčením o výhradnom ložisku, ložisko je neťažené, o ťažbe sa neuvažuje.

Využitie vody

V rámci územia CHVU je realizovaných a využívaných viacero hydrogeologických vrto určených pre získanie pitnej vody, nachádzajú sa na území každej obce v rámci CHVU. V rámci CHVU nie sú vyhlásené ochranné pásma vodárenských zdrojov, územie nie je súčasťou chránenej vodohospodárskej oblasti.

Prirodzené odtokové pomery územia Trnavskej tabule boli v minulosti zmenené vodohospodárskymi úpravami - vybudovaním sústavy zavlažovacích kanálov napojených na Horný Dudvák a úpravami samotného toku.

V širšom území, mimo CHVU sú vybudované viaceré umelé vodné plochy - vodné nádrže a rybníky (Borovce, Dolné Dubové, Dechtice, Chtelnica, Jaslovské Bohunice, Boleráz, Trnava).

Ďalšie využitie

Významným prvkom dotknutého územia je jadrová elektrárňa v Jaslovských Bohunicach, ktorá je vzdialená v najbližšom bode cca 800 m od hranice CHVU. Do územia CHVU zasahujú najužšie zóny havarijného plánovania v zmysle ÚPN VÚC Trnavského kraja.

Cca 2 km od CHVU v obci Malženice ÚPN VÚC v oblasti energetiky navrhuje realizáciu Paroplynového cyklu Malženice Power v areáli existujúcej kompresorovej stanice SPP a vyvedenie výkonu do trafostanice Križovany.

Na východnom okraji Trnavy, južne od hranice CHVU sú sústredené plochy využívaných a plánovaných priemyselných parkov. V zmysle ÚPN VÚC sa pre výrobné účely navrhujú aj plochy lokálneho významu aj v obci Veľké Kostolňany na východnom okraji CHVU.

Juhovýchodne od územia CHVU (cca 1,8 km) je situované športové letisko Boleráz, ktoré má v zmysle územného plánu parametre aj pre budúce dopravné letisko. Jeho vonkajšie ochranné pásmo zasahuje okrajovo do vymedzeného územia CHVU.

V blízkosti CHVU sa nachádzajú dve prevádzkované regionálne skládky tuhého komunálneho odpadu. V blízkosti južnej hranice CHVU je skládka pri Trnave (prevádzkovateľ A.S.A. Group Trnava, s.r.o.) s predpokladanou prevádzkou do r. 2026. V blízkosti severnej hranice CHVU je skládka v lokalite Rakovický háj (prevádzkovateľ K.O.S., s.r.o. Stará Turá) s predpokladaným ukončením prevádzky v r. 2033. V Špačinciach a Nižnej sú skládky odpadu s ukončenou prevádzkou. V rámci celého územia CHVU sa v okolí obcí nachádza značný počet bývalých skládok, prevažne rekultivovaných.

Kultúrne dedičstvo a náboženské aktivity

Pamiatky a objekty významné z hľadiska kultúrno-historického dedičstva sa nachádzajú vo väčšine obcí, ktoré ležia po obvode územia CHVU, ako pútnické miesta sú evidované lokality vo Veľkých Kostolňanoch, Dehticiach a Trnave. V obciach Špačince a Nižná, ktoré ležia v centre CHVU je v zozname národných kultúrnych pamiatok zapísaných spolu päť objektov

sakrálného charakteru. Na území CHVU nie je známe konanie významnejších udalostí a aktivít náboženského charakteru.

2.3. Návrh zásad a opatrení využívania územia a jeho okolia z hľadiska cieľov ochrany

Návrh zásad opatrení vychádza z hodnotenia priaznivého stavu sokola rároha v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia vyhotoveného ŠOP SR na základe dát z monitoringu vtáctva v rokoch 2010-2012 a odporúčaní navrhnutých expertmi v danom hodnotení, ako aj z odporúčaných opatrení v ďalších vedeckých publikáciách.

2.3.1. Poľnohospodárstvo

V prípade poľnohospodárstva je hlavným ohrozením sokola rároha zníženie potravinnej ponuky a to priamo v dôsledku chemizácie, trávenia hlodavcov používaním rodenticídov a nepriamo v dôsledku znižovania rozlohy trávnych porastov. Preto by využívanie územia na poľnohospodárske účely malo zohľadniť následné zásady a opatrenia:

- vylúčiť rozoranie existujúcich trávnych porastov a zmenu ich používania na iný účel
- podporovať rozšírenie TTP (aj za pomoci povinných ozeleňovacích prvkov v rámci PRV, z ktorých je potrebné vylúčiť zarátavanie vetrolamov, porastov s inými plodinami ako TTP v rámci povinnej výmery), kosných lúk a výsadbu lucerky, zakladať trávne pásy okolo poľných ciest a vetrolamových pásov a okrajov lesov
- zabezpečiť pravidelné kosenie existujúcich trávnych porastov alebo pastvu na nich v CHVÚ a bezprostrednom okolí v environmentálne primeranom režime
- na všetkých pozemkoch vo vlastníctve a správe štátu (SPF, resp. Slovenská republika) v CHVÚ zabezpečiť prioritne hospodárenie v súlade s nárokmi predmetu ochrany
- zabezpečiť v prípade záujmu vlastníkov výmenu súkromných pozemkov umiestnených v CHVÚ za štátne umiestnené mimo CHVÚ a sceliť drobné pozemky vlastnené štátom v rámci CHVÚ do väčších blokov prostredníctvom zámen
- v potravných biotopoch uplatňovať v maximálnom možnom rozsahu agroenvironmentálne schémy so špecifickým programom pre sokola rároha
- na všetkých plochách poľnohospodárskej pôdy zabezpečovať environmentálne prijateľné postupy, pri žatve poľnohospodárskych kultúr vždy postupovať smerom od stredu k okrajom, alebo od jednej strany pozemku k druhej strane pozemku, pri kosbe a žatve používať výstražné zariadenia
- zabezpečiť zníženie podielu výsadby nevhodných poľnohospodárskych kultúr pestovaných na energetické účely (kukurica, slnečnica a repka) v prospech takých poľnohospodárskych kultúr, ktoré sú v súlade s ekologickými nárokmi sokola rároha (napr. viacročné krmoviny: ďatelina, lucerna a ďatelinotrávne miešanky)
- zabezpečiť aby sa časť strniskových plôch (min. 30 %) po obilninách nerozorávala, po zbere slamy ponechať ich až do novembra (decembra) kalendárneho roka,
- realizovať reštitučné programy obnovy pôvodných potravných zdrojov (najmä *Spermophilus citellus*) a revitalizácie biotopov ich výskytu
- pri aplikácii pesticídov na ornej pôde zabezpečiť odborný kvalifikovaný dozor a použiť len chemické prípravky, ktoré nie sú na zozname zakázaných prípravkov pre chránené vtáčie územia
- revitalizovať a zabezpečovať výsadbu vetrolamov pôvodnými panónskymi druhmi drevín, na území CHVÚ zabezpečiť zákaz výrubu nelesnej drevinovej vegetácie, neznižovať jej výmeru (napr. z dôvodu jej výrubu za účelom výroby drevnej štiepky)

- zabezpečiť ochranu nelesnej drevinovej vegetácie, trávnych pásov rozhodnutím kompetentného orgánu ochrany prírody na celej ploche CHVÚ
- zabrániť záberom poľnohospodárskej pôdy výstavbou infraštruktúry a usmerniť ich výstavbu mimo potravných biotopov druhu v rámci intravilánov obcí
-

2.3.2. Lesné hospodárstvo

V prípade lesného hospodárstva je rizikom možný zásah do hniezd v prípade ak by boli nájdené v lesných porastoch, teda inde ako v súčasnosti (v búdkach na stĺpoch elektrického vedenia):

- v okolí stromových hniezd sokola rároha v prípade ich nálezu je potrebné vyhlásiť ochranné zóny s polomerom 100 metrov vnútornej zóny v okolí hniezda bez akéhokoľvek zásahu do lesného porastu a 300 metrov s vylúčením lesohospodárskych činností a vyrušovania v období hniezdenia. Ochrana zóny v okolí hniezda ostáva v platnosti 5 rokov po poslednom potvrdení zahniezdenia sokola rároha na hniezde, až po uplynutí tejto doby vyprší.

2.3.3. Rekreačia a šport

Rekreačia a šport predstavujú pre sokola rároha menšie nebezpečenstvo v porovnaní s ohrozeniami vyplývajúcimi z intenzifikácie poľnohospodárstva. V dôsledku zvyšovania ekonomickej úrovne v Trnavskom kraji a rastu sídel v okolí krajského mesta Trnavy dochádza aj k zvýšeniu počtu obyvateľov v nich a návštevníkov na okolitých pozemkoch, vrátane CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia. V zásade takýto rozvoj nie je vylúčený, len ak dochádza aj k zvyšovaniu počtu návštevníkov a rušenia v území, mal by rešpektovať nasledovné zásady:

- dôsledne posúdiť investičné zámery pre rozvoj rekreácie a športu z pohľadu ich dopadu na predmet ochrany. Vylúčiť zámery prispievajúce k zvýšeniu miery fragmentácie CHVU, podporiť zámery, ktoré sú umiestnené na okraji dnes zastavaného územia bez negatívneho dopadu na predmet ochrany
- na vybraných odpočinkových stanovištiach sokola rároha zabezpečovať, aby sa realizácia rekreácie a športu vykonával len na environmentálne prijateľných vyznačených miestach
- zabezpečiť monitoring výskytu invázných živočíchov (obzvlášť medvedíka čistotného) v CHVÚ a jeho okolí a v prípade jeho výskytu znížiť stavy na nulu rozhodnutím príslušného lesného úradu a následnými opatreniami

2.3.4. Poľovníctvo a rybárstvo

Podobne ako v prípade rekreácie a športu sú poľovníctvo a rybárstvo ako negatívny faktor vo vzťahu k sokolovi rároho len okrajového významu v porovnaní s poľnohospodárstvom. Vzhľadom k tomu, že aj poľovníctvo a rybárstvo môže významne prispieť k dosiahnutiu cieľov ochrany sokola rároha, je potrebné pri jeho výkone dodržiavať nasledovné opatrenia:

- na vybraných odpočinkových stanovištiach zabezpečovať, aby sa lov zveri vykonával len na environmentálne prijateľných vyznačených miestach

- zapojiť poľovnícke združenia do intenzívnej kontroly dodržiavania poľovníckych predpisov a predpisov ochrany prírody ako aj do eliminácie vykladania otrávených návnad
- vypracovať a uviesť do praxe v spolupráci s vedením Slovenskej poľovníckej komory systém odhaľovania a kontroly pytliactva a trávenia zveri a dravých vtákov v CHVÚ

2.3.5. Ťažba nerastných surovín

Územie v súčasnosti nie je využívané pre ťažbu nerastných surovín. V území sú však evidované ložiská zemného plynu. V prípade prípravy projektov na ich otvorenie a využívanie, alebo projektov na využívanie iných nerastných surovín je potrebné dodržať nasledovné zásady:

- je potrebné dôsledne posúdiť nové zámery na rozvoj ťažby nerastných surovín a vylúčiť ich v prípade, že je preukázaný negatívny dopad na predmet ochrany, resp. dochádza nimi k fragmentácii územia
- v prípade realizácie nových projektov ťažby nerastných surovín, ktoré je možné po posúdení dopadov na predmet ochrany realizovať je potrebné dôsledne trvať na vypracovaní a dodržaní zmierňujúcich opatrení

2.3.6. Využitie vody

V súčasnosti sa v CHVÚ vo väčšom rozsahu vodné zdroje nevyužívajú, predstavujú len potenciálne riziko pri možných väčších budúcich zámeroch. Ak by sa takéto zámery objavili je potrebné dodržať nasledovné zásady a opatrenia:

- V prípade akéhokoľvek využitia vody priamo v území a bezprostrednom okolí na iný účel ako pre potreby obcí priamo v CHVÚ alebo na ich hranici je potrebné zvážiť a posúdiť prípadný dosah na predmet ochrany.

2.3.7. Ďalšie využitie

Okrem vyššie uvedených aspektov, ktoré je potrebné zohľadniť predstavujú potenciálne riziko pre hniezdenie sokola rároha viaceré ďalšie hrozby. Problémom je napríklad riziko zranenia sokolov rárohov na neošetrených elektrických vedeniach, ale aj potenciálny rozvoj zámerov niektorých zdrojov energie a iné zámery. Pri ďalšom využití územia je preto potrebné dodržať nasledovné zásady a opatrenia:

- overiť adresnosť obmedzení vyplývajúcich z vyhlášky č. 27/2011 Z.z., ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Špačinsko-nižňanské polia a v prípade potreby zoznam zákazov aktualizovať a rovnako aj aktualizovať hranice CHVÚ a zamerať ich v teréne. Zmenená vyhláška by mala obmedziť nasledovné činnosti a zahrnúť nasledovné zákazy ak sa potvrdí ich relevantnosť pri overení: a) likvidácia a znižovanie rozlohy a dĺžky remíz, vetrolamov, medzí a solitérnych stromov, b) výrub drevín a vykonávanie akýchkoľvek zásahov do nelesnej drevinovej vegetácie od 1. marca do 31. júla okrem prípadov odstraňovania následkov havárií alebo porúch na elektrickom vedení, d) vjazd a státie s motorovým vozidlom okrem činností vykonávaných v súvislosti s obhospodarovaním územia vlastníkom (správcom, nájomcom) pozemku, e) rozorávanie existujúcich trávnych porastov (ale treba vymedziť ich stav), f) obnovovanie trvalých trávnych porastov nepôvodnými druhmi tráv, g) zmena druhu pozemku z trvalého trávneho porastu na iný druh pozemku, h) aplikovanie agrochemikálií na existujúcich trávnych porastoch, na nelesnej drevinovej vegetácii, úhoroch, medziach a porastoch trsti a pálky a vo vzdialenosti do 10 m od nich, i)

aplikovanie umelých hnojív a pesticídov na neobhospodarovaných plochách (najmä okraje ciest a komunikácií), skládky hnoja) od 1. marca do 31. júla, j) aplikovanie rodenticídov (aplikácia rodenticídov by mala byť povolená len na výnimku, za predpokladu stanovenia podmienok ŠOPky – ak by to zvládli?), k) umiestňovanie stavieb za hranicami zastavaného územia obce, l) let lietadlom alebo lietajúcim športovým zariadením, najmä klzákom, ktorých výška letu je menšia ako 300 m nad najvyššou prekážkou v okruhu 600 m od lietadla alebo lietajúceho športového zariadenia, m) vykonávanie technických geologických prác, 6) banskej činnosti a činnosti vykonávanej banským spôsobom,

- n) poľovanie na zver od 16. januára do 15. mája okrem kuny lesnej, kuny skalnej, líšky hrdzavej, medvedíka čistotného, psíka medvedíkovitého a tchora tmavého, o) lov pomocou sokoliarskych dravcov a sov a ich výcvik, p) oplocovanie pozemku za hranicami zastavaného územia obce, q) vypúšťanie modelov technických zariadení, najmä modelov lietadiel, a používanie zariadení spôsobujúcich svetelné a hlukové efekty, najmä ohňostroje, laserové zariadenie a reprodukovanie hudby mimo uzavretých stavieb, r) voľné pustenie psa vrátane poľovného od 1. januára do 30. júna okrem psa používaného na plnenie úloh podľa osobitného predpisu
- je potrebné dôsledne posúdiť nové zámery s možným negatívnym dopadom na CHVÚ a vylúčiť ich v prípade, že je preukázaný negatívny dopad na predmet ochrany, resp. dochádza nimi k fragmentácii územia
- úplne vylúčiť stavbu veterných parkov a veterných turbín v CHVÚ a jeho okolí v územiach kde zasahujú hniezdne a potravné teritória sokola rároha
- zabezpečiť pravidelnú aktualizáciu programu starostlivosti o CHVÚ Špačinskonižnianské polia po uplynutí obdobia 5 rokov
- vypracovať a následne v praxi uplatňovať Program starostlivosti o sokola rároha a zabezpečiť jeho pravidelnú aktualizáciu po uplynutí obdobia 5 rokov
- vypracovať štúdiu vplyvu negatívnych faktorov (napr. vyrušovania a pod.) v CHVÚ a návrh na vytvorenie usmernení rušivých činností
- zabezpečovať pravidelný monitoring trendu hniezdnej populácie a monitorovanie faktorov pôsobiacich na populáciu a distribúciu hniezdení v jednotlivých rokoch
- zabezpečiť pravidelnú kontrolu územia zameranú na lokalizovanie a eliminovanie nezákonných činností, inštalovať uzamykateľné rampy na prístupových komunikáciách do CHVÚ, kontrolovať oprávnenosť vstupu a vjazd motorovými vozidlami do CHVÚ
- zabezpečovať inštaláciu nových hniezd a búdok tak, aby bola zabezpečená dostatočná ponuka hniezd pre všetky páry sokola rároha
- v potravných biotopoch, kde dochádzalo k nezákonnému odstrelu a vykladaniu otrávených návnad vykonávať v období od októbra do februára pravidelné kontroly územia (prípadne aj externe)
- pri podozrení z páchania trestnej činnosti, najmä pri nálezoch uhynutých živočíchov, návnad je potrebné bezodkladne podať trestné oznámenie príslušnému útvaru polície a orgánom činným v trestnom konaní
- je potrebné zaviesť evidenciu všetkých prípadov environmentálnej kriminality súvisiacich s ohrozením druhu
- zabezpečiť opatrenia na podstatne zníženie rizík nezákonného odstrelu a trávenia
- dôsledne kontrolovať a usmerňovať fotografovanie sokola rároha v okolí jeho hniezdísk
- celoplošne eliminovať riziko zranení na konštrukciách 22 kV elektrických vedení inštalovaním chráničiek a výstražných prvkov na trasách VN, znižujúcim riziká nárazov letiacich vtákov do el. vedení
- zabezpečiť stálu propagáciu a osvetu ochrany druhu a informovanosť odbornej (lesníci, poľnohospodári, poľovníci) a laickej verejnosti
- zvýšiť propagáciu a poznanie a význam vplyvu predátorov v ekosystéme

2.3.8. Kultúrne dedičstvo a náboženské aktivity

V súčasnosti sa CHVÚ pre potreby prezentovania kultúrneho dedičstva a náboženských aktivít nevyužíva, predstavujú len potenciálne riziko pri možných budúcich zámeroch. Ak by sa takéto zámery objavili je potrebné dodržať nasledovné zásady a opatrenia:

- v prípade verejnosti prístupných akcií je potrebné ich realizáciu vykonať v mimohniezdnom období ak by sa mali realizovať v blízkosti hniezdísk sokola rároha

3. CIELE STAROSTLIVOSTI A OPATRENIA NA ICH DOSIAHNUTIE

3.1. Stanovenie dlhodobých cieľov starostlivosti

3.1.1. Dlhodobé ciele na dosiahnutie priaznivého stavu:

1. Zlepšiť a udržať priaznivý stav sokola rároha aspoň v kategórii B priaznivého stavu.
2. Zvýšiť ekologické povedomie miestnych obyvateľov a zlepšiť spoluprácu s vlastníkmi a správcami pozemkov pri ochrane vtáctva

Limitujúce a modifikujúce faktory

Vnútorne prírodné faktory

*Vnútorným prírodným faktorom, ktorý môže mierne negatívne vplývať na populáciu sokola rároha a dlhodobý cieľ č. 1 sú predovšetkým **extrémy počasia a nedostatok potravy**. Extrémy počasia (náhly výkyvy teplôt, dlhé obdobie so zrážkami) môžu prispieť k nižšej hniezdnej úspešnosti sokola rároha v území, alebo úmrtí adultných jedincov. Tento faktor sa však opakuje len v odstupe niekoľkých rokov, preto dostatočne veľká populácia sokola rároha sa dokáže s týmito stratami vyrovať. Preto je dôležité aby sa v území udržal stav populácie na úrovni priaznivého stavu minimálne B. V prípade ak by populácia oproti aktuálnemu stavu ešte poklesla a v území prežival posledný pár, alebo posledné jednotlivce, tak aj straty spôsobené prirodzenými faktormi by mohli byť pre dnešnú populáciu fatálne. Podobne ako extrémy počasia môžu k nižšej hniezdnej úspešnosti prispieť aj prirodzené cykly v abundancii drobných zemných cicavcov. Tieto však značne vedľa sokoly rárohy kompenzovať preorientovaním na inú potravu a to napríklad na holuby. V súčasnosti sú oveľa väčším rizikom pre územie antropicky podmienené faktory, ktoré môžu limitovať a modifikovať splnenie dlhodobých cieľov.*

Vnútorne človekom podmienené faktory

Splnenie dlhodobého cieľu 1 môže byť značne limitované, alebo modifikované viacerými človekom podmienenými faktormi.

*Na populáciu sokola rároha, ktorá je predmetom ochrany v CHVÚ môže limitujúco vplývať **intenzívne poľnohospodárstvo**. V tomto ohľadne je dôležité predovšetkým **opúšťanie rozorávanie TTP a používanie pesticídov**. Tento faktor limituje populáciu sokola rároha v území aj dnes a to hlavne v dôsledku chemizácie, rozorávania okrajov ciest, medzí, okrajov vetrolamov a absencie TTP všeobecne, ktorá zapríčňuje nedostatok vhodnej potravy (drobných zemných cicavcov) v CHVÚ. Je otáznou či bez zmeny dnešných praktík v poľnohospodárstve je vôbec populácia sokola rároha v CHVÚ udržateľná. Preto intenzívne*

poľnohospodárstvo môže značne limitovať aj splnenie dlhodobého cieľu č. 1. Pre eliminovanie tohto rizika je potrebné zmeniť praktiky hospodárenia a to vytvorením častí územia s menej intenzívnym hospodárením, t.j. so založením nových trávnych porastov, pasienkov (na nich sysľovísk). Tieto opatrenia by sa mali vykonať aspoň na pozemkoch, ktoré sú dnes vo vlastníctve štátu (SPF).

*Limitujúcim faktorom, ktorý síce priamo alebo môže limitovať dosiahnutie dlhodobého cieľu č.1 je **všeobecné prenasledovanie dravcov** v území.* Okolie Trnavy patrí medzi územia, kde je prenasledovanie dravcov najsilnejšie v rámci Slovenska. Pravidelne bývajú nájdené nelegálne zastrelené dravce, vyložené otrávené návnady, otrávené dravce. Takéto prenasledovanie je voči dravcom neselektívne a vzťahuje sa teda aj na sokola rároha. Pri jeho celkovo malej početnosti je však takéto prenasledovanie kritickým rizikom pre jeho dlhodobé prežítanie. Preto je nevyhnutné aby štátne orgány systematicky a dlhodobo monitorovali a potierali túto nelegálnu činnosť a aby bol vypracovaný efektívny systém na odhaľovanie a potrestanie vinníkov. Zároveň je nutné posilniť spoluprácu s tými poľovníckymi združeniami, ktoré nie sú pasívne pri potieraní týchto praktík a vedia byť nápomocné v celkovom zlepšení stavu. V neposlednom rade je dôležité vhodne šíriť osvetu ohľadne významu týchto dravcov a potreby ich ochrany a potreby zmeny poľnohospodárstva v území, ktoré by vytvorilo aj prirodzenú potravnú ponuku a tak eliminovalo možné konflikty s chovateľmi holubov a teda nežiadúci vznik negatívneho vnímania ochrany týchto dravcov.

*Pre realizáciu ochranných opatrení je dôležité zachovanie **podpory verejnosti pre ochranu prírody** ako takú.* Podpora verejnosti môže značne na Špačinsko-nižnianskych poliach varíovať v závislosti od celkovej ekonomickej situácie, od spôsobu presadzovania opatrení ochrany prírody a od celkového informovania o ochrane prírody a hodnotách územia. V prípade zhoršenia ekonomickej situácie sa na prioritnejšie pozície na Špačinsko-nižnianskych poliach v celkovom vnímaní ľuďí dostanú iné aspekty života spoločnosti (sociálno-ekonomické) ako ochrana prírody. V takejto situácii by bolo ťažšie hľadať podporu verejnosti na presadzovanie efektívnejšej ochrany prírody a minimalizovať tak dopad slabšej podpory verejnosti pre ochranu prírody. Čiastočne sa dá minimalizovať dopad takejto negatívnej situácie tým, že sa dlhodobo poukazuje na význam ochrany prírody nielen z pohľadu ekonomickeho, ale celkového prínosu pre kvalitu života (potreba zachovania vodozádržných pásov alebo TTP celkovo na poľnohospodárskej pôde pre lepšiu ochranu pred bleskovými povodňami ako aj pre zlepšenie vhodných mikroklimatických podmienok ako ochrana pred klimatickými zmenami a pod.). V prípade Špačinsko-nižnianskych polí je potrebné poukazovať na celkovú potrebu zachovať kultúrne a prírodné dedičstvo a sokol rároha obzvlášť ako jedného z najvzácnejších vtákov na Slovensku a v rámci Európskej únie ale aj Európy vôbec.

Rovnako ako celková ekonomická situácia (v prípade jej negatívneho vývoja) môže zhoršiť vnímanie verejnosti aj nedostatočná komunikácia s verejnosťou pri prijímaní opatrení pre ochranu prírody. Na minimalizovanie tohto faktora je veľmi dôležité vždy v predstihu pred prijatím opatrení o nich rokovať s dotknutými obcami, vlastníkmi, užívateľmi, prípadne aj občianskymi združeniami a iniciatívami. Takýto inkluzívny prístup v konečnom dôsledku nemusí viesť len k vysvetľovaniu potrieb opatrení prijatých pre ochranu prírody a nájdenia optimálneho spôsobu ich realizácie (teda skĺbenie požiadaviek dotknutých vlastníkov, obcí, iných subjektov a ochrany prírody), ale môže viesť aj k nájdeniu nových osôb ochotných aktívne pomáhať ochrane prírody a tak prispieť pozitívne k naplneniu cieľu 1 a 2.

Vonkajšie prírodné faktory

Dlhodobý cieľ 1 môže limitovať a modifikovať aj viacero vonkajších prírodných faktorov. Jedná sa v prípade významnejšieho vplyvu o tie isté faktory (extrémy počasia a nedostatok potravy) ako v prípade vnútorných prírodných faktorov. V tomto prípade však treba zohľadniť aj možný vplyv na loviská sokola rároha umiestnené mimo samotného CHVÚ alebo dopad na jeho populáciu pri pohyboch v mimohniezdnom období.

Vonkajšie človekom podmienené faktory

Viaceré antropické faktory s pôvodom mimo územia CHVÚ Špačinsko-nižnianské polia môžu tiež významne prispieť k horšiemu ako očakávanému naplneniu dlhodobého cieľou starostlivosti o CHVÚ Špačinsko-nižnianské polia.

Stavba nových investičných zámerov za hranicami CHVÚ predstavuje väčšie riziko pre dosiahnutie dlhodobého cieľov 1. Takýmto rizikom je napríklad zastavanie poľnohospodárskej pôdy, ktorá slúži ako loviská. Rizikom je tak stavba veľkých logistických centier (v okolí diaľnic a hlavných komunikačných ťahov), priemyselných areálov. Môže tak zastavanie lovisk k zníženiu dostupnosti potravy. Na predchádzanie takýchto rizík je nutné využívať nástroje, ktoré poskytuje EIA a Smernica o biotopoch a Smernica o vtákoch, zábery riadne posúdiť a povoliť ich v prípade, že sa nepreukáže negatívny dopad na predmet ochrany. Takisto je potrebné už v územnoplánovacej dokumentácii nastaviť vhodné výber území, ktoré slúžia na rozvoj uvedených a podobných činností a to tak, aby nedochádzalo k zbytočnej fragmentácii poľnohospodárskej pôdy v okolí chránených území a aby sa takýto rozvoj sústreďoval do okolia oblastí, ktoré sú už dnes zastavané.

V prípade dlhodobého cieľu č. 1 a faktorov, ktoré môžu limitovať jeho dosiahnutie hrá významnú rolu aj priame ohrozenie na zimoviskách a miestach mimohniezdneho pohybu. Pri telemetrickom monitoringu pohybov sokola rároha sa u viacerých exemplárov označených na Slovensku zistil ich pohyb aj v nečlenských štátoch Európskej únie, kde platia benevolentné predpisy na ochranu prírody a je známe prenasledovanie a nelegálny lov vtáctva všeobecne ale aj nelegálny odchyt dravcov pre sokoliarske účely. Takýmito rizikovými krajinami, kde bol napríklad zaznamenaný pohyb slovenských sokolov rárohov je Turecko, Ukrajina, Bielorusko, Rusko, Gruzínsko, Líbya, Alžírsko, Niger. Okrem nástojenia na dodržiavanie medzinárodných zmluv nemá Slovensko žiaden iný efektívny nástroj ako vplývať na eliminovanie tohto rizika. V mnohých z uvedených krajín však nie sú funkčné vlády (Líbya), preto pre eliminovanie rizika negatívneho dopadu na populáciu v CHVÚ v dôsledku nelegálneho odchytu alebo odstrelu v týchto krajín je možné len zacieliť opatrenia priamo v území na udržanie životaschopnej populácie sokola rároha, ktorá sa dokáže vyrovnáť aj s takýmito stratami.

Na naplnenie dlhodobého cieľu č. 2 môže negatívne pôsobiť aj celková nepriaznivá ekonomická a sociálna situácia v Európe. V prípade nepriaznivého vývoja ekonomiky prioritou môžu byť iné aktivity ako ochrana prírody, a teda aj celkové vnímanie ochrany prírody na Slovensku a v EÚ ako priority sa môže posunúť na nižšie úrovne a sťažiť tak dosiahnutie dlhodobých cieľov. Na minimalizovanie dopadu tohto vplyvu je potrebné systematicky upozorňovať na prínosy zachovanej prírody, ktoré poskytujú služby spoločnosti nezávisle od ekonomickej situácie (napr. potreba zachovania vodozádržných pásov alebo TTP celkovo na poľnohospodárskej pôde pre lepšiu ochranu pred bleskovými povodňami ako aj pre zlepšenie vhodných mikroklimatických podmienok ako ochrana pred klimatickými zmenami a pod., celková vzácnosť sokola rároha a pod.).

3.2. Stanovenie operatívnych cieľov

1. **Zlepšiť a udržať priaznivý stav sokola rároha aspoň v kategórii B priaznivého stavu.**
  - 1.1. Udržať úroveň populácie sokola rároha (*Falco cherrug*) na úrovni minimálne 3 hniezdiace páry.
  - 1.2. Zabezpečiť aby v CHVÚ Špačinsko nižnianske polia vzniklo minimálne 100 ha nových trávnych porastov alebo pasienkov a tri nové sysľoviská.
2. **Zvýšiť ekologické povedomie miestnych obyvateľov a zlepšiť spoluprácu s vlastníkmi a správcami pozemkov pri ochrane vtáctva.**
  - 2.1. Zlepšiť úroveň poznania vtáctva, propagovať myšlienku ochrany významnej ornitologickej lokality.
  - 2.2. Zapojiť vlastníkov a užívateľov pozemkov a poľovných revírov do ochrany územia a dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody.

3.3. Rámcové plánovanie a modely hospodárenia pre lesné biotopy

Základné rozhodnutia a ciele hospodárenia sú spracované pre lesné porasty podľa identifikátorov v modeloch hospodárenia. Kompletný výstup platných modelov pre jednotlivé PSL je súčasťou Všeobecnej časti PSL pre jednotlivé Lesné celky (LC). V nasledujúcej tabuľke sú uvedené základné rámce vybrané z modelov pre hlavné identifikátory porastov v CHVÚ.

Rubné doby, obnovné doby a cieľové drevinové zastúpenie sú optimalizované najmä s ohľadom na kategóriu lesa, drevinovú skladbu a stanovištné podmienky danej lesnej oblasti. Konštrukcia modelov umožňuje reagovať aj na zhoršený zdravotný stav, keďže výrazne zvýšený stupeň ohrozenia porastu umožňuje znížiť rubnú dobu, prípadne upraviť obnovnú dobu.

Hospodárske spôsoby uvedené v modeloch hospodárenia sú maximálne prípustnou formou obnovy lesa a zmena na jemnejšie formy je v právomoci odborného lesného hospodára (OLH). Hlavný hospodársky spôsob je podrastový s formou maloplošnou, prípadne aj veľkoplošnou. Holorubný spôsob obnovy je odporúčaný v nepôvodných porastoch AG a v intenzívne obhospodarovaných porastoch rýchlorastúcich klonov topoľov amerických. V kombinácii s podrastovou formou je uvádzaný aj v modeloch pre drevinu CR a jej zmesi, ale vzhľadom na zákonom stanovené limity pri holorubnom obnove je jeho použitie viazane na rekonštrukciu lesa.

3.4. Navrhované opatrenia, stanovenie harmonogramu ich plnenia, určenie subjektu zodpovedného za ich, stanovenie merateľných indikátorov ich plnenia

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 1.1. Udržať úroveň populácie sokola rároha (<i>Falco cherrug</i>) na úrovni minimálne 3 hniezdiace páry.			
1.1.1.	Vylúčiť rozorávanie existujúcich TTP alebo ich zmenu na iný druh pozemku.	CHVÚ	VP
1.1.2.	Zabezpečiť pravidelné kosenie existujúcich trávnych porastov alebo pastvu na nich v CHVÚ a bezprostrednom okolí.	CHVÚ	VP
1.1.3.	V potravných biotopoch uplatňovať v maximálnom možnom rozsahu agroenvironmentálne schémy so špecifickým programom pre sokola rároha	CHVÚ	SP
1.1.4.	Zabezpečiť zníženie podielu výsadby nevhodných poľnohospodárskych kultúr pestovaných na energetické účely	CHVÚ	VP
1.1.5.	Zabezpečiť aby sa časť strniskových plôch (min. 30 %) po obilninách nerozorávala, po zbere slamy ponechať ich až do novembra (decembra) kalendárneho roka	CHVÚ	SP
1.1.6.	Na všetkých pozemkoch vo vlastníctve a správe štátu v CHVÚ zabezpečiť prioritne hospodárenie v súlade s nárokmi predmetu ochrany.	CHVÚ	VP
1.1.7.	Na všetkých plochách poľnohospodárskej pôdy presadzovať environmentálne prijateľné postupy	CHVÚ	SP
1.1.8.	Zabezpečiť v prípade záujmu vlastníkov výmenu súkromných pozemkov umiestnených v CHVÚ za štátne umiestnené mimo CHVÚ a sceliť drobné pozemky vlastnené štátom v rámci CHVÚ do väčších blokov prostredníctvom zámen.	CHVÚ a okolie	VP
1.1.9.	Pri aplikácii pesticídov na ornej pôde zabezpečiť odborný kvalifikovaný dozor a použiť len chemické prípravky, ktoré nie sú na zozname zakázaných prípravkov pre chránené vtáčie územia	CHVÚ	VP
1.1.10.	Revitalizovať a zabezpečovať výsadbu vetrolamov pôvodnými panónskymi druhmi drevín, na území CHVÚ zabezpečiť zákaz výrubu nelesnej drevinovej vegetácie, neznižovať jej výmeru	CHVÚ	NP
1.1.11.	Zabezpečiť ochranu nelesnej drevinovej vegetácie, trávnych pásov rozhodnutím kompetentného orgánu ochrany prírody na celej ploche CHVÚ	CHVÚ	VP
1.1.12.	Zabrániť záberom poľnohospodárskej pôdy výstavbou infraštruktúry a usmerniť ich výstavbu mimo potravných biotopov druhu v rámci intravilánov obcí	CHVÚ	VP
1.1.13.	V okolí stromových hniezd sokola rároha v prípade ich nálezu je potrebné vyhlásiť ochranné zóny s polomerom	CHVÚ	VP
1.1.14.	Inštalovať uzamykateľné rampy na prístupových komunikáciách do CHVÚ, kontrolovať oprávnenosť vstupu a vjazd motorovými vozidlami do CHVÚ	CHVÚ	NP
1.1.15.	Zabezpečovať inštaláciu nových hniezd a búdok tak, aby bola zabezpečená dostatočná ponuka hniezd pre všetky páry sokola rároha	CHVÚ	VP
1.1.16.	Celoplošne eliminovať riziko zranení na konštrukciách 22 kV elektrických vedení	CHVÚ	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
1.1.17.	Dôsledne posúdiť investičné zámery z pohľadu ich dopadu na predmet ochrany. Vylúčiť zámery prispievajúce k zvýšeniu miery fragmentácie CHVÚ.	CHVÚ	VP
1.1.18.	Zabezpečiť systematický monitoring dodržiavania predpisov, obmedzení ochrany prírody a negatívnych faktorov v CHVÚ	CHVÚ	VP
1.1.19.	Zabezpečiť pravidelný monitoring celej populácie sokola rároha v CHVÚ a jeho hniezdnej úspešnosti	CHVÚ	VP
1.1.20.	Zabezpečiť monitoring výskytu invázných živočíchov a v prípade potreby znížiť ich stavy	CHVÚ a okolie	VP
1.1.21.	Zabezpečiť pravidelnú aktualizáciu programu starostlivosti o CHVÚ	CHVÚ	SP
1.1.22.	Vypracovať a následne v praxi uplatňovať Program starostlivosti o sokola rároha a zabezpečiť jeho pravidelnú aktualizáciu	CHVÚ	SP
1.1.23.	Vypracovať štúdiu vplyvu negatívnych faktorov v CHVÚ a návrh na vytvorenie usmernení rušivých činností	CHVÚ	VP
1.1.24.	Zhodnotiť či obmedzenia vyhlášky č. 27/2011 Z.z. zodpovedajú cieľom ochrany PS a možnostiam na ich dosiahnutie a v prípade potreby aktualizovať vyhlášku.	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 1.2. Zabezpečiť aby v CHVÚ Špačinsko nižnianske polia vzniklo minimálne 100 ha nových trávnych porastov alebo pasienkov a tri nové syst'oviská.			
1.2.1.	Podporovať rozšírenie TTP, kosných lúk a výsadbu lucerky, zakladať trávne pásy okolo poľných ciest a vetrolamových pásov a okrajov lesov	CHVÚ	VP
1.2.2.	Na pozemkoch vo vlastníctve štátu zabezpečiť vytvorenie TTP a pasienkov	CHVÚ	VP
1.2.3.	V CHVÚ vytvoriť minimálne tri veľké plochy TTP s celkovou rozlohou 100 ha.	CHVÚ	VP
1.2.4.	Realizovať reštitučné programy obnovy pôvodných potravných zdrojov (najmä <i>Spermophilus citellus</i>) a revitalizácie biotopov ich výskytu na minimálne troch lokalitách po založení nových TTP a pasienkov.	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 2.1. Zlepšiť úroveň poznania vtáctva, propagovať myšlienku ochrany významnej ornitologickej lokality.			
2.1.1.	Každoročne organizovať exkurzie na lokalitu s pozorovaním vtáctva pre verejnosť	CHVÚ	SP
2.1.2.	Pravidelne organizovať prednášky na všetkých školách v okolitých obciach a aj okresných mestách	CHVÚ	NP
2.1.3.	Vydávať propagačné materiály o lokalite a umiestňovať pravidelne súvisiace články aj do regionálnych médií.	CHVÚ	SP
Operatívny cieľ č. 2.2. Zapojiť vlastníkov a užívateľ'ov pozemkov a poľ'ovných revírov do ochrany územia a dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody.			
2.2.1.	Na vybraných odpočinkových stanovištiach zabezpečovať, aby sa lov zveri vykonával len na environmentálne prijateľných vyznačených miestach	CHVÚ	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.2.2.	Zapojiť poľovnícke združenia do intenzívnej kontroly dodržiavania poľovníckych predpisov a predpisov ochrany prírody ako aj do eliminácie vykladania otrávených návnad	CHVÚ	VP
2.2.3.	Vypracovať a uviesť do praxe v spolupráci s vedením Slovenskej poľovníckej komory systém odhaľovania a kontroly pytlíctva a trávenia zveri a dravých vtákov v CHVÚ	CHVÚ	VP
2.2.4.	Zabezpečiť v prípade záujmu vlastníkov výmenu súkromných pozemkov umiestnených v CHVÚ za štátne umiestnené mimo CHVÚ	CHVÚ	VP

Realizačné projekty navrhovaných opatrení

Praktická starostlivosť

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-01 Revitalizácia vetrolamov v CHVU Špačinsko-nížnianske polia
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.
3. Opatrenia	1.1.10.
4. Priorita	Nízka
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody alebo organizácia ochrany prírody alebo vlastníci a užívatelia pozemkov
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne a (alebo) dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	30000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Sadenice, zariadenie pre ich dovoz a náradie potrebné pre výsadbu pôvodných drevín.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021 po ukončení projektu.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z realizácie manažmentu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z..

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-02 Údržba hniezdnych možností sokola rároha
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.
3. Opatrenia	1.1.15.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody alebo organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne a (alebo) dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	15000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Výbava na lezenie do výšok, náradie na prípravu búdok a materiál na prípravu búdok.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z..

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-03 Zníženie mortality vtáctva na elektrických vedeniach
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.
3. Opatrenia	1.1.15.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. v energetickom sektore
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	60000 €
11. Špecifikácia potrebného technického	Dodávateľ zabezpečuje technické zábrany ako na

vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	stĺpy elektrického vedenia, tak na samotné vedenia (v prípade potreby), vysokozdvožné plošiny, rebríky, techniku pre práce vo výškach a ostatné potrebné vybavenie.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Priebežne po skončení stavby nového vedenia, resp. po ošetrení existujúceho vedenia systémom zábran proti zosadaniu, resp. kolízii s vtáctvom.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z..

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-04 Vytvorenie trávnych porastov pre zlepšenie potravinovej ponuky sokola rároha
2. Príslušný operatívny cieľ	1.2.
3. Opatrenia	1.2.3.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. vlastník alebo užívateľ pozemku
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	230000 € (vrátane ujmy za hospodárenie ak bude potrebné v pilotnej schéme)
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC pre prípravu stanovísk, podkladov, pozvánok, v prípade potreby vypracovanie zmlúv o starostlivosti, prípadne zariadenia na zamernie pozemkov ktoré budú zatrávnené a prípadne materiál a zariadenia na vypracovanie a zrealizovanie náhrad za ujmu hospodárenia.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021 po skončení projektu.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z..

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-05 Reštitúcia sysľa pasienkového do CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia
2. Príslušný operatívny cieľ	1.2.
3. Opatrenia	1.2.4.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2021-2025
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	90000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Zariadenia na odchyt a prepravu sysľov, zariadenia na pobyt v teréne počas úvodnej fázy reštitúcie sysľa.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2026 po skončení projektu.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z..

Monitoring bioty územia

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-06 Zabezpečiť každoročný monitoring sokola rároha v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.
3. Opatrenia	1.1.13., 1.1.19.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne počas hniezdenia v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody alebo organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	Spolu 159000 € 5200 € / rok na pravidelný monitoring lokality v priemernom intervale 1 krát týždenne (s častejšou kontrolou v hniezdnom období – podľa potreby návšteva aj každý deň počas hniezdenia, menej často v mimo hniezdnom období) a cena za nevyhnutné vybavenie, ornitologické pomôcky
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Monokulárny ďalekohľad, binokulár, zápisník, pohonné hmoty, lezecké vybavenie.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-07 Monitoring invázných druhov šeliem v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.
3. Opatrenia	1.1.20.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody alebo organizácia ochrany prírody alebo príslušné poľovné združenia
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	Spolu 36000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Monokulárny ďalekohľad, binokulár, zápisník, pohonné hmoty, fotopasce.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z.

Regulovanie návštevnosti územia a zvyšovanie povedomia

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-08 Regulovanie nežiadúcich vstupov do CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.

3. Opatrenia	1.1.14.
4. Priorita	Nízka
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody alebo organizácia ochrany prírody alebo vlastníci a užívatelia pozemkov
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	10000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Rampy na zabránenie vstupu a mechanizácia potrebná na ich osadenie.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021 po ukončení projektu.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z realizácie manažmentu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z..

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-09 Zvýšiť všeobecnú akceptáciu ochrany prírody v CHVÚ Špačinsko-nížnianské polia
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 2.2.
3. Opatrenia	1.1.18., 2.2.1., 2.2.3.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne počas hniezdenia v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody alebo organizácia ochrany prírody a miestna stráž prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	Spolu 183000 € 5200 € / rok na pravidelný monitoring lokality v priemernom intervale 1 krát týždenne (s častejšou kontrolou v hniezdnom období – podľa potreby návšteva aj každý deň počas hniezdenia, menej často v mimo hniezdnom období) a cena za nevyhnutné vybavenie, ornitologické pomôcky
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Monokulárny ďalekohľad, binokulár, zápisník, pohonné hmoty, fotopasce na kontrolu nelegálnych činností na vytipovaných miestach.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-10 Zvýšenie povedomia o CHVÚ Špačinsko-nížnianské polia
2. Príslušný operatívny cieľ	2.1.
3. Opatrenia	2.1.1., 2.1.2., 2.1.3.
4. Priorita	Nízka až stredná
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody alebo organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR

10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	Spolu 45000 € Vydanie publikácií (propagačných, ale aj príprava článkov do regionálnych a iných médií), letákov za 10 ročné obdobie spolu za asi 5000 € a cena práce za prípravu exkurzií a prednášok
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Datapojektor a technika na tlač propagačných a vzdelávacích materiálov.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z.

Usmernenie hospodárenia v území a zosúldanie protichodných záujmov

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-11 Udržanie a podpora vhodnej krajinej štruktúry pre hniezdenie sokola rároha v CHVU Špačinsko-nižnianske polia
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 1.2.
3. Opatrenia	1.1.1., 1.1.2., 1.1.3., 1.1.4., 1.1.5., 1.1.6., 1.1.7., 1.1.9., 1.1.10., 1.1.11., 1.1.12., 1.1.13., 1.1.17., 1.2.1., 1.2.2., 1.1.22.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU a okolie
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	30000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, pozvánok, prípravu štúdií, podkladov a stretnutí.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-12 Zámenny pozemkov pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVU Špačinsko-nižnianske polia
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 2.2.
3. Opatrenia	1.1.8. a 2.2.4
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody a príslušné úrady
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	36000 € Náklady na zamestnancov, externistov pripravujúcich zámenné zmluvy, na zameranie pozemkov a administratívne poplatky.
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, podkladov, pozvánok, dokumentácie k zámenným zmluvám a pozemkom a zariadenia pre geometrické vymešovanie zamieňaných pozemkov a vypracovanie potrebnej dokumentácie.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov	Každoročne po skončení kalendárneho roku.

plnenia úloh	
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-13 Pravidelná aktualizácia PS CHVU Špačinsko-nižnianske polia
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.
3. Opatrenia	1.1.21.
4. Priorita	Stredná
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	24000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu programov starostlivosti, podklady, údaje z monitoringu bioty, krajiny a faktorov v CHVÚ.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	V päťročných intervaloch.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Upravený návrh programu starostlivosti.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-14 Zhodnotenie faktorov vplyvajúcich na cieľ ochrany v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.
3. Opatrenia	1.1.23.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody alebo organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	28000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu štúdie, podklady, údaje z monitoringu bioty, krajiny a negatívnych faktorov v CHVÚ. Nákup fotopascí je zarátaný do iných realizačných projektov
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021 po skončení projektu.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná štúdia, resp. správa z projektu.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-15 Prehodnotenie zákazov a celkového legislatívneho rámca v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia v rámci vyhlášky č. 27/2011 Z.z.
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1.
3. Opatrenia	1.1.23.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody, príslušné úrady
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne

9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	15000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Stolný počítač pre vypracovanie projektu ochrany, dataprojektor pre prerokovanie návrhu s dotknutými a GIS vrstvy potrebné pre daný projekt ochrany a ďalšie materiály a údaje potrebné pre vypracovanie podkladov pre projekt ochrany.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Nariadenie vlády.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU054-16 Vytvorenie pilotného projektu dohľadu na dodržiavanie ochrany prírody ochranárskych a poľovníckych organizácií
2. Príslušný operatívny cieľ	2.2.
3. Opatrenia	2.2.1., 2.2.2. a 2.2.3.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody, organizácia aktívna v ochrane prírody a príslušné poľovné združenia
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	40000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Ďalekohľady, fotopasce, terénna obuv, oblečenie, GPS a ďalšie zariadenia nutné na kontrolu územia a odmeny pre aktívne zapojených strážcov územia a cestovné.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 27/2011 Z.z.

Súhrnný prehľad realizačných projektov a predpokladaných nákladov programu starostlivosti (roky 2016 – 2031)

Kód projektu	Názov projektu	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
SKCHVU054-01	Revitalizácia vetrolamov v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia	0	7500	7500	7500	7500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU054-02	Údržba hniezdných možností sokola rároha	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500
SKCHVU054-03	Zníženie mortality vtáctva na elektrických vedeniach	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000
SKCHVU054-04	Vytvorenie trávnych porastov pre zlepšenie potravinovej ponuky sokola rároha	0	57500	57500	57500	57500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU054-05	Reštitúcia systa pasienkového do CHVU Špačinsko-nižnianske polia	0	22500	22500	22500	22500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU054-06	Zabezpečiť každoročný monitoring sokola rároha v CHVU Špačinsko-nižnianske polia	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300
SKCHVU054-07	Monitoring invázných druhov šeliem v CHVU Špačinsko-nižnianske polia	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200
SKCHVU054-08	Regulovanie nežiadúcich vstupov do CHVU Špačinsko-nižnianske polia	0	2500	2500	2500	2500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU054-09	Zvýšiť všeobecnú akceptáciu ochrany prírody v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100
SKCHVU054-10	Zvýšenie povedomia o CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500
SKCHVU054-11	Udržanie a podpora vhodnej krajinej štruktúry pre hniezdenie sokola rároha v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
SKCHVU054-12	Zámeny pozemkov pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200
SKCHVU054-13	Pravidelná aktualizácia PS CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia	0	0	0	0	4000	0	0	0	0	4000	0	0	0	0	4000	0
SKCHVU054-14	Zhodnotenie faktorov vplyvajúcich na cieľ ochrany v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia	0	7000	7000	7000	7000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU054-15	Prehodnotenie zákazov a celkového legislatívneho rámca v CHVU Špačinsko-nižnianske polia v rámci vyhlášky č. 27/2011 Z.z.	0	3750	3750	3750	3750	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU054-16	Vytvorenie pilotného projektu dohľadu na dodržiavanie ochrany prírody ochranárskych a poľovníckych organizácií	0	10000	10000	10000	10000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Spolu €	18800	129550	129550	129550	133550	18800	18800	18800	18800	22800	18800	18800	18800	18800	22800	18800

Súhrnný prehľad realizačných projektov a predpokladaných nákladov programu starostlivosti (roky 2032 – 2045)

Kód projektu	Názov projektu	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Spolu (€)
		2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2016-45
SKCHVU054-01	Revitalizácia vetrolamov v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	30000
SKCHVU054-02	Údržba hniezdných možností sokola rároha	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	15000
SKCHVU054-03	Zníženie mortality vtáctva na elektrických vedeniach	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	60000
SKCHVU054-04	Vytvorenie trávnych porastov pre zlepšenie potravinovej ponuky sokola rároha	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	230000
SKCHVU054-05	Reštitúcia sysla pasienkového do CHVU Špačinsko-nižnianske polia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	90000
SKCHVU054-06	Zabezpečiť každoročný monitoring sokola rároha v CHVU Špačinsko-nižnianske polia	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	159000
SKCHVU054-07	Monitoring invázných druhov šeliem v CHVU Špačinsko-nižnianske polia	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	36000
SKCHVU054-08	Regulovanie nežiadúcich vstupov do CHVU Špačinsko-nižnianske polia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10000
SKCHVU054-09	Zvýšiť všeobecnú akceptáciu ochrany prírody v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	6100	183000
SKCHVU054-10	Zvýšenie povedomia o CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	45000
SKCHVU054-11	Udržanie a podpora vhodnej krajiny štruktúry pre hniezdenie sokola rároha v CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	30000
SKCHVU054-12	Zámeny pozemkov pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVU Špačinsko-nižnianske polia	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	36000
SKCHVU054-13	Pravidelná aktualizácia PS CHVÚ Špačinsko-nižnianske polia	0	0	0	4000	0	0	0	0	4000	0	0	0	0	4000	24000
SKCHVU054-14	Zhodnotenie faktorov vplyvajúcich na cieľ ochrany v CHVU Špačinsko-nižnianske polia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	28000
SKCHVU054-15	Prehodnotenie zákazov a celkového legislatívneho rámca v CHVU Špačinsko-nižnianske polia v rámci vyhlášky č. 27/2011 Z.z.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15000
SKCHVU054-16	Vytvorenie pilotného projektu dohľadu na dodržiavanie ochrany prírody ochranárskych a poľovníckych organizácií	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	40000
	Spolu €	18800	18800	18800	22800	18800	18800	18800	18800	22800	18800	18800	18800	18800	22800	1031000

4. Spôsob vyhodnocovania plnenia programu starostlivosti

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
Dlhodobé ciele			
1. Zlepšiť a udržať priaznivý stav sokola rároha aspoň v kategórii B priaznivého stavu.	Kategória priaznivého stavu	Pravidelné vyhodnotenie priaznivého stavu (raz za 5-6 rokov)	Plní sa / neplní sa
2. Zvýšiť ekologické povedomie miestnych obyvateľov a zlepšiť spoluprácu s vlastníkami a správcami pozemkov pri ochrane vtáctva	Počet nelegálnych usmrtení sokolov rárohov	Záznamy z monitoringu	Plní sa (ak je počet nula) / neplní sa (ak je počet vyšší ako nula)
Operatívne ciele			
1.1. Udržať úroveň populácie sokola rároha (Falco cherrug) na úrovni minimálne 3 hniezdiace páry.	Počet párov	Každoročné zhodnotenie po hniezdnej sezóne	Plní sa / neplní sa
1.2. Zabezpečiť aby v CHVÚ Špačinsko nižnianske polia vzniklo minimálne 100 ha nových trávnych porastov alebo pasienkov a tri nové systoviská.	Rozloha TTP	Záznamy z kontroly, poľnohospodárskych informačných systémov	Plní sa / neplní sa
2.1. Zlepšiť úroveň poznania vtáctva, propagovať myšlienku ochrany významnej ornitologickej lokality.	Počet prednášok, exkurzií	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
2.2. Zapojiť vlastníkov a užívateľov pozemkov a poľovných revírov do ochrany územia a dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody.	Počet nelegálnych usmrtení sokolov rárohov	Záznamy z monitoringu	Plní sa (ak je počet nula) / neplní sa (ak je počet vyšší ako nula)
Opatrenia			
1.1.1. Vylúčiť rozorávanie existujúcich TTP alebo ich zmenu na iný druh pozemku.	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.1.2. Zabezpečiť pravidelné kosenie existujúcich trávnych porastov alebo pastvu na nich v CHVÚ a bezprostrednom okolí.	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.1.3. V potravných biotopoch uplatňovať v maximálnom možnom rozsahu agroenvironmentálne schémy so špecifickým programom pre sokola rároha	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.1.4. Zabezpečiť zníženie podielu výsadby nevhodných poľnohospodárskych kultúr pestovaných na energetické účely	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.5. Zabezpečiť aby sa časť strniskových plôch (min. 30 %) po obilninách nerozorávala, po zbere slamy ponechať ich až do novembra (decembra) kalendárneho roka	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.6. Na všetkých pozemkoch vo vlastníctve a správe štátu v CHVÚ zabezpečiť prioritne hospodárenie v súlade s nárokmi predmetu ochrany.	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.1.7. Na všetkých plochách poľnohospodárskej pôdy presadzovať environmentálne prijateľné postupy	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.1.8. Zabezpečiť v prípade záujmu vlastníkov výmenu súkromných pozemkov umiestnených v CHVÚ za štátne umiestnené mimo CHVÚ a sceliť drobné pozemky vlastnené štátom v rámci CHVÚ do väčších blokov prostredníctvom zámen.	Počet zámenných zmluv	Platné zámenné zmluvy	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.1.9. Pri aplikácii pesticídov na ornej pôde zabezpečiť odborný kvalifikovaný	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
dozor a použiť len chemické prípravky, ktoré nie sú na zozname zakázaných prípravkov pre chránené vtáčie územia			
1.1.10. Revitalizovať a zabezpečiť výsadbu vetrolamov pôvodnými panónskymi druhmi drevín, na území CHVÚ zabezpečiť zákaz výrubu nelesnej drevinovej vegetácie, neznižovať jej výmeru	Počet vysadených sadeníc	Záznamy z manažmentu	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.1.11. Zabezpečiť ochranu nelesnej drevinovej vegetácie, trávnych pásov rozhodnutím kompetentného orgánu ochrany prírody na celej ploche CHVÚ	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.1.12. Zabrániť záberom poľnohospodárskej pôdy výstavbou infraštruktúry a usmerniť ich výstavbu mimo potravných biotopov druhu v rámci intravilánov obcí	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.13. V okolí stromových hniezd sokola rároha v prípade ich nálezu je potrebné vyhlásiť ochranné zóny s polomerom	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.14. Inštalovať uzamykateľné rampy na prístupových komunikáciách do CHVÚ, kontrolovať oprávnenosť vstupu a vjazd motorovými vozidlami do CHVÚ	Počet rámp	Správa z realizácie projektu	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.1.15. Zabezpečiť inštaláciu nových hniezd a búdok tak, aby bola zabezpečená dostatočná ponuka hniezd pre všetky páry sokola rároha	Počet zrealizovaných projektov vyhotovenia búdok	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.1.16. Celoplošne eliminovať riziko zranení na konštrukciách 22 kV elektrických vedení	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdlžka stagnuje alebo rastie)
1.1.17. Dôsledne posúdiť investičné zámery z pohľadu ich dopadu na predmet ochrany. Vylúčiť zámery prispievajúce k zvýšeniu miery fragmentácie CHVÚ.	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.18. Zabezpečiť systematický monitoring dodržiavania predpisov, obmedzení ochrany prírody a negatívnych faktorov v CHVÚ	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.1.19. Zabezpečiť pravidelný monitoring celej populácie sokola rároha v CHVÚ a jeho hniezdnej úspešnosti	Počet párov a hniezd	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.1.20. Zabezpečiť monitoring výskytu invázných živočíchov a v prípade potreby znížiť ich stavy	Počet záznamov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.1.21. Zabezpečiť pravidelnú aktualizáciu programu starostlivosti o CHVÚ	Aktualizácia programu starostlivosti	Schválený program starostlivosti	Plní sa / neplní sa
1.1.22. Vypracovať a následne v praxi uplatňovať Program starostlivosti o sokola rároha a zabezpečiť jeho pravidelnú aktualizáciu	Schválený program	Program starostlivosti o sokola rároha	Plní sa / neplní sa
1.1.23. Vypracovať štúdiu vplyvu negatívnych faktorov v CHVÚ a návrh na vytvorenie usmernení rušivých činností	Počet štúdií	Zhotovené štúdie	Plní sa / neplní sa
1.1.24. Zhodnotiť či obmedzenia vyhlášky č. 27/2011 Z.z. zodpovedajú cieľom ochrany PS a možnostiam na ich	Schválená úprava vyhlášky v prípade potreby, inak štúdia	Predmety ochrany novej právnej úpravy alebo zhotovená	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
dosiahnutie a v prípade potreby aktualizovať vyhlášku.		štúdiá	
1.2.1. Podporovať rozšírenie TTP, kosných lúk a výsadbu lucerky, zakladať trávne pásy okolo poľných ciest a vetrolamových pásov a okrajov lesov	Rozloha TTP	Záznamy z kontroly, poľnohospodárskych informačných systémov	Plní sa / neplní sa
1.2.2. Na pozemkoch vo vlastníctve štátu zabezpečiť vytvorenie TTP a pasienkov	Rozloha TTP	Záznamy z kontroly, poľnohospodárskych informačných systémov	Plní sa / neplní sa
1.2.3. V CHVÚ vytvoriť minimálne tri veľké plochy TTP s celkovou rozlohou 100 ha.	Rozloha TTP	Záznamy z kontroly, poľnohospodárskych informačných systémov	Plní sa / neplní sa
1.2.4. Realizovať reštitučné programy obnovy pôvodných potravných zdrojov (najmä <i>Spermophilus citellus</i>) a revitalizácie biotopov ich výskytu na minimálne troch lokalitách po založení nových TTP a pasienkov.	Počet aktívnych sysľovísk	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa / Neplní sa
2.1.1. Každoročne organizovať exkurzie na lokalitu s pozorovaním vtáctva pre verejnosť	Počet exkurzií	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
2.1.2. Pravidelne organizovať prednášky na všetkých školách v okolitých obciach a aj okresných mestách	Počet prednášok	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
2.1.3. Vydávať letáky o lokalite a umiestňovať pravidelne súvisiace články aj do regionálnych médií.	Počet titulov publikácií a článkov	Výtlačky publikácií a článkov	Plní sa / neplní sa
2.2.1. Na vybraných odpočinkových stanovištiach zabezpečiť, aby sa lov zveri vykonával len na environmentálne prijateľných vyznačených miestach	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.2.2. Zapojiť poľovnícke združenia do intenzívnej kontroly dodržiavania poľovníckych predpisov a predpisov ochrany prírody ako aj do eliminácie vykladania otrávených návnad	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.2.3. Vypracovať a uviesť do praxe v spolupráci s vedením Slovenskej poľovníckej komory systém odhaľovania a kontroly pytlactva a trávenia zveri a dravých vtákov v CHVÚ	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.2.4. Zabezpečiť v prípade záujmu vlastníkov výmenu súkromných pozemkov umiestnených v CHVÚ za štátne umiestnené mimo CHVÚ	Počet zámenných zmluv	Platné zámenné zmluvy	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa

5. Použité podklady a zdroje informácií

Použité zdroje:

- Baláž, D., Marhold, K. & Urban, P. eds., Červený zoznam rastlín a živočíchov Slovenska, Ochrana prírody 20 (Supplement): 150-153.
- Baumgart, W., 1991: Der Sakerfalke, Die neue Brehm-Bücherei, Band 514, 159 pp.
- BirdLife International 2004: Birds in Europe: population trends, estimates and conservation status, Cambridge, UK, BirdLife Conservation Series No. 12.
- Brtek, V. 1956: Zpráva o hniezdení rároha veľkého (*Falco cherrug*) v Bratislavskom kraji. Sborník Krajského múzea v Trnave 2: 77 – 80.

- Csiba, L. 1958: Kiegeszitő adatok Dr. Keve András „Adatok a Közep-Duna madárvilágához“ c. munkájához. *Aquila* 65: 302 – 304.
- Danko, Š., Diviš T., Dvorská. J., Dvorský., M., Chavko, J., Karaska, D., Kloubec, B., Kurka, P., Matušík, H., Peške, L. Schröpfer, L. & Vacík, R. 1994: Stav poznatkov o početnosti hniezdných populácií dravcov (Falconiformes) a sov (Strigiformes) v Českej a Slovenskej republike k roku 1990 a ich populačný trend v rokoch 1970 – 1990. *Buteo* 6: 1 – 89.
- Ferianc, O., 1964: Stavovce Slovenska II. Vtáky I. Vydavateľstvo SAV, Bratislava, 595 pp.
- SOS/BirdLife Slovensko, 2013: Metodika dlhodobého systematického monitoringu výberových druhov vtákov v chránených vtáčích územiach. ŠOP SR, Banská Bystrica, 180 pp.
- Hell, P. 1958a: K rozšíreniu rároha na Slovensku. *Živa* 6: 32.
- Hell, P. 1958b: Néhány ragadozómadártany jegyzetek Nyugat – Szlovákiából. *Aquila* 65: 279
- Horák, P., 2000: Vývoj populácie rároha veľikého (Falco cherrug) na Moravě v letech 1976 – 1998. *Buteo* 11:57 - 66.
- Hudec, K. & Černý, W.,(eds), 1977: Fauna ČSSR Ptáci – Aves díl II. Academia Praha, 896 pp.
- Chavko, J., 1995: Hniezdenie sokola rároha (Falco cherrug) v r. 1993 a 1994. *Buteo* 7: p. 175–180.
- Chavko J., 2002: Sokol rároh (Falco cherrug), 214 – 216. In: Danko, Š., Darolová, A. & Krištín, A. (eds): Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava, 668.
- Chavko, J., 2010: Vývoj a ochrana populácie sokola rároha (Falco cherrug) na západnom Slovensku v rokoch 1976 – 2010. *Slovak Raptor Journal* 2010, 4: 1 – 22.
- Chavko, J., 2011: Záverečná správa z mapovania výskytu druhov sokol rároh (Falco cherrug), haja tmavá (Milvus migrans) a haja červená (Milvus milvus) na území Ramsarskej lokality Niva Moravy ako súčasť Trilaterálnej ramsarskej lokality Niva sútoku Morava – Dyje – Dunaj v rámci projektu Program cezhraničnej spolupráce Slovenská republika - Rakúsko 2007 - 2013. Projekt RAMSAR SK AT N00041.
- Chernel, I., 1899: Magyarország madarai. Magyar Ornithologiai Központ, Budapest, 830.
- Janda, J. 1932: Rároh veľiký evropský (Falco cherrug cherrug Gray) na Slovensku. *Věda přírodní*, 13: 107-109.
- Matoušek, F. 1933: Z okolí Béše na Dunaji. *Stráž myslivosti* 11: 241 – 242.
- Matoušek, F.1956: Hniezdenie a oológia vzácnejších druhov vtákov. *Biológia*, Bratislava 11:76–87.
- Matoušek, B. 1962: Faunistický prehľad slovenského vtáctva. *Ac.rer.natur.mus.nat.slov.*, Bratislava 8: 3 – 93.
- Mošanský, A. 1972: Dravce (Falconiformes) východného Slovenska III. Orliaky, včeláre, hadiare, kršiaky a sokoly. Zborník Východoslovenského múzea v Košiciach, *Prírodné vedy* 11 – 14 AB: 181 – 224., zool.-bot. 11 – 12B: 39 – 125.
- Obuch, J. & Chavko, J., 1997: Potrava sokola rároha (Falco cherrug) na juhozápadnom Slovensku. *Buteo*, 9: 77–84.
- Polák, P. & Saxa, A., (eds.), 2005: Priaznivý stav biotopov a druhov európskeho významu. ŠOP SR, Banská Bystrica, 736 pp.
- Soviš, B. & Šindár, O. 1964: Príspevok k nidobiológii a k postembryonálnemu vývoju rároha veľikého (Falco cherrug). *Sborník VŠP v Nitre, Agronomická fakulta* 10: 70 – 77.
- Miklós, L., 2002. Atlas krajiny Slovenskej republiky. I. vyd., Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR; Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia
- Vass, D.,1988. Regionálne geologické členenie Západných Karpát a severných výbežkov Panónskej panvy na území ČSSR, Bratislava: Geologický ústav Dionýza Štúra
- Darolová, A. a Slobodník, V. (2002). Včelárik zlatý (*Merops apiaster*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda,

Bratislava. Fry, H. & Boesman, P. (2014). European Bee-eater (*Merops apiaster*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/55850> on 14 September 2015).

- Hraško, J., Linkeš, V., Šály, R., Šurina, B., 1993. Pôdna mapa Slovenska, Bratislava: Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy
- Hrdina, V., 2012. Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja, Bratislava: Aurex s.r.o.
- Register evidencie navrhovaných, určených, blokovaných a zrušených prieskumných území, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/pu/>
- Prehľad výhradných ložísk a ložísk nevyhradených nerastov, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/loziska/>
- Register zdokumentovaných svahových deformácií na území SR, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/zosuvy/>
- Register zaevidovaných skládok odpadov na území SR, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/skladky/>
- Databáza hydrogeologických a geotermálnych vrtov, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/hgvrtvy/>
- Výnos MŽP SR č. 3/2004-5.1 zo 14. júla 2004, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu
- Vyhláška MŽP SR č. 27/2008 Z. z., ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Dolné Pohronie
- Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody a krajiny dostupný na <http://uzemia.enviroportal.sk/>
- Bazálne environmentálne informácie o sídlach Slovenska, Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica, 2009-2013 dostupné na <http://www.beiss.sk/>
- Mapový portál Štátnej ochrany prírody a krajiny, Banská Bystrica, 2014 dostupné na <http://maps.sopsr.sk/mapy/map.html>

6. Prílohy

6.1. Mapa predmetu ochrany

6.2. Mapa identifikácie vlastnícko – užívateľských vzťahov

6.3. Mapa využitia územia

6.4. Porastová mapa